

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

**Інформаційна культура
користувача-дитини — основа
самовизначення в глобальному
інформаційному просторі**

Анотований інформаційний список для бібліотекарів

Київ 2014

Міністерство культури України
Національна бібліотека України для дітей

**Інформаційна культура користувача-
дитини — основа самовизначення в
глобальному інформаційному просторі**

Анотований інформаційний список для бібліотекарів

Київ 2014

ББК 91.9:78
І 74
УДК 016:02

Укладачі: В. М. Красножон, Н.І. Турчин,
С.В. Кисельова, О.С. Касяненко
Редактор О.А. Решетняк
Відповідальна за випуск А.І. Гордієнко

В список увійшли книги, статті, ресурси мережі Інтернет з питань теорії та практики формування інформаційної культури дітей з урахуванням вимог сучасного освітнього процесу.

Вступ

Інформація, її доступність, якість, відповідність потребам сучасного суспільства визначається як основний ресурс майбутнього і підвладна тим, хто володіє знаннями і добре підготовлений до навігації в інформаційному просторі. Сьогодні неможливо уявити жодної галузі діяльності людини, де б не використовувалися новітні інформаційні технології, що сприяють прогресу в різних галузях науки і техніки. Із розвитком глобальної інформаційної мережі, появою сучасних носіїв інформації виникає потреба у формуванні інформаційного культурного індивідуума нового типу, який вміє ефективно вести пошук, переробляти, використовувати інформацію як джерело знань та створювати власні інформаційні продукти.

Особливе місце в цій роботі належить дитячим бібліотечним закладам як інформаційним, культурно-просвітницьким центрам навчально-виховного процесу підростаючого покоління. Завдання бібліотек — закласти в кожній дитині основи незалежного користувача бібліотеки, який упевнено працює з книгою, новітніми засобами інформації, виховати особистість, яка цінує не тільки свої погляди світосприйняття, але й інформацію, що знаходиться у суспільному користуванні. Інформаційні уміння — це розуміння тексту, володіння логічними прийомами роботи з науково-пізнавальною, критичною, довідковою літературою, сучасними медіа-ресурсами, правилами культури читання, вільне орієнтування в потоці інформації, знання методики підготовки та оформлення навчальних і творчих робіт, уміння самостійно працювати з довідково-бібліографічним та інформаційним сервісом бібліотеки на основі сучасних комп'ютерних комунікаційних он-лайнних технологій.

Мета даного списку — допомогти бібліотекарям, що працюють з дітьми, зорієнтуватися у сучасних підходах виховання інформаційної культури школярів, визначитися з комплексом форм і методів організації цілеспрямованої інформаційної освіти, покликаної формувати у дітей цілісну систему знань і вмінь роботи з інформацією для забезпечення навчальної та самоосвітньої діяльності. Перший розділ — *«Теоретичні аспекти інформаційної культури як галузі наукової, освітньої і бібліотечної діяльності»* — розкриває науково-теоретичні аспекти, основні принципи та завдання, на яких повинна базуватися робота бібліотекарів та педагогів з модернізації формування інформаційної культури особистості на сучасному етапі. Матеріали другого розділу *«Виховання читача нового покоління: сучасні тенденції + досвід (з практики роботи дитячих та шкільних бібліотек)»* знайомлять з інноваційними практичними підходами дитячих та шкільних бібліотек

України, Росії, деяких зарубіжних країн до розв'язання проблем інформаційної підготовки дітей та підлітків. У третьому розділі *«Програми з формування основ інформаційної грамотності дітей у бібліотечному та шкільному середовищі»* викладено програми занять та курсів з основ бібліотечно-бібліографічної та інформаційної грамотності, за якими працюють бібліотеки для дітей та загальноосвітніх навчальних закладів, розуміючи важливість успішної адаптації школярів до умов сучасного інформаційного суспільства. Четвертий розділ *«Бібліотечні уроки як засіб розвитку інформаційної компетентності школярів (розробки бібліотечних занять)»* — це сценарії бібліотечних уроків, занять, бібліографічних ігор, конкурсів, які можна використати для підготовки власних заходів, враховуючи вікові особливості та рівень інформаційно-бібліографічної компетентності користувачів-дітей. Список поданий на основі джерельної бази НБУ для дітей та ресурсів Інтернет.

Теоретичні аспекти інформаційної культури як галузі наукової, освітньої і бібліотечної діяльності

Веб. 2.0, библиотеки и информационная грамотность : сб. публ. / ред. П. Годвин, Дж. Паркер ; пер. с англ. Е. Малявской. — СПб. : Профессия, 2011. — 237 с. : ил. — (Новые библиотечные технологии)

Книга для спеціалістів бібліотечно-інформаційної сфери детально і доступно висвітлює проблематику Веб 2.0 в бібліотеках та її вплив на формування інформаційної грамотності. Окремий розділ присвячено навчанню інформаційної грамотності за допомогою електронних ігор.

Волошенко О. Українська медіаосвіта: сучасний контекст / О. Волошенко // Шк. бібл.-інформ. центр. — 2013. — № 4. — С. 21-26.

Автор статті висвітлює хід реалізації Концепції впровадження медіаосвіти в Україні, зокрема, як здійснюється всеукраїнський експеримент із впровадження курсу медіакультури для старшокласників у загальноосвітніх навчальних закладах. Окремим параграфом розкривається діяльність Міжнародного благодійного фонду «Академія Української Преси» у 2010-2012 роках у напрямку навчально-методичного забезпечення формування системи медіаосвітнього процесу в Україні.

Гендина Н. Интеграция информационной и медиаграмотности: новые инициативы ЮНЕСКО и ИФЛА в контексте реалий российского информационного образования и просвещения / Н. Гендина // Школ. б-ка. — 2012. — № 9-10. — С. 31-39.

Сучасне трактування понять, пов'язаних з інформаційної культурою особистості. Вклад ЮНЕСКО та ІФЛА у вирішення проблем медіа- та інформаційної грамотності: головні міжнародні форуми, конференції, ініціативи, рекомендації з даного питання. Висвітлюється сучасний стан, проблеми, завдання у сфері інформаційної підготовки і медіаосвіти в Росії, розкривається діяльність Російського комітету Програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх», навчальних закладів, бібліотек, професійних асоціацій з метою удосконалення інформаційної просвіти в державі на всіх рівнях.

Гендина Н. Мастер-класс «Учебный курс «Основы информационной культуры личности» в библиотеке: концептуальные основы и методика проведения занятий» / Н. Гендина // Школ. б-ка. — 2009. — № 6-7. — С. 78-83.

Матеріали майстер-класу, присвяченого проблемам формування інформаційної культури учнів загальноосвітніх закладів в умовах бібліотеки, який було проведено в 2009 р. у рамках Форуму шкільних бібліотекарів Росії. Окреслено рекомендації по змісту і методиці проведення занять серед школярів.

Граб О. Феномен «віртуальної» культури / О. Граб, І. Загоровська // Шк. б-ка. — 2011. — № 5. — С. 54-55.

Характеристика теоретико-методологічних засад дослідження поняття «віртуальної» культури.

Грабарь Н. Миссия библиотек в условиях электронно-информационной революции / Н. Грабарь, Т. Соколовская // Бібл. форум України. — 2012. — № 2. — С. 8-10.

Автори статті розкривають роль і функції бібліотек в сучасному світі електронних технологій для формування комфортного інформаційного середовища та розвитку медіаграмотності користувачів.

Громова О. Развитие информационной культуры детей в школьных и детских библиотеках : учеб.-практ. пособие / О. Громова. — СПб. : Профессия, 2009. — 206 с. — (Школьная библиотека XXI век).

Практичний посібник з розвитку інформаційної культури школярів. Представлені правила побудови занять і завдань з урахуванням сучасних педагогічних методик, які допоможуть створити власну програму, виходячи з конкретних умов роботи і особливостей учнів.

Дулатова А. Информационная культура личности : учеб.-метод. пособие / А. Дулатова, Н. Зиновьева. — М. : Либерея-Бибинформ, 2007. — 171 с. — (Библиотекар и время. XXI век. ; Вып. № 53).

В посібнику розкрито теоретичний, методичний і практичний зміст поняття «інформаційна культура». Автори з культурологічних позицій розглядають інформаційну еволюцію суспільства, гуманітарні підстави інформатизації, поняття, структуру і рівні інформаційної культури як способу формування цілісної особистості.

Здановська В. Медіаосвіта – всюдисуща та пожиттєва / В. Здановська // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. Бібліотечна робота. – 2013. – № 12. – С. 1-9.

Огляд роботи другої Міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність» (30 жовтня-1 листопада 2013 р., м. Київ), в якій брали активну участь фахівці Національної бібліотеки України для дітей та Херсонської обласної бібліотеки для дітей.

Иванова Г. Меняющаяся грамотность: новые требования к личности в информационном обществе и роль библиотек / Г. Иванова, В. Чудинова // Библиотечно-информационное обслуживание детей и юношества за рубежом / Г. Иванова, В. Чудинова. — М., 2012. — С. 103-135.

В розділі подано сучасні формулювання понять різних видів грамотності: базової, інформаційної, комп'ютерної, наукової, медіаграмотності, висвітлено нові вимоги до особистості в інформаційному суспільстві, розкрито світові підходи в галузі роботи з інформацією, стратегічні плани, стандарти та програми ЮНЕСКО, ІФЛА, Американської асоціації шкільних бібліотекарів у реалізації проблем інформаційної грамотності та роль бібліотек навчальних закладів та публічних бібліотек у розвитку грамотності людини XXI ст.

Інформаційна культура: динаміка розвитку у пошуках вірної стратегії / Держ. заклад «Національна бібліотека України для дітей» ; уклад. Н. Дзюба, В. Красножон // Дитяча бібліотека та новітні інформаційні технології. Вип. 4. — К., 2010. — С. 14-18.

У розділі видання подано роль і значення розвитку інформаційної культури в сучасних умовах інформаційного суспільства, проаналізовано міжнародний досвід з даного питання, подано огляд ресурсів Інтернет, які допоможуть працівникам бібліотек для дітей України визначити пріоритети в тематиці занять з основ інформаційної грамотності на основі сучасних інформаційних технологій.

«Информационная грамотность в школьной библиотеке: современные технологии и инновации XXI века» : [матеріали міжнар. семінару] // Школ. б-ка. — 2012. — № 4-5. — С. 11-21.

Огляд виступів російських та американських фахівців з питань підвищення інформаційної грамотності працівників бібліотек і учнів, використання креативних прийомів підтримки і розвитку у молодого покоління інтересу до читання, що обговорювалися на Міжнародному семінарі у 2012 році на базі Президентської бібліотеки ім. Б. Єльцина (Санкт-Перербург, Росія).

Информационная культура, информационная грамотность и компьютерная компетентность : інформ. технології // Шк. б-ка плюс. — 2011. — № 6. — С. 18-20.

Глумачення термінів «інформаційна культура», «інформаційна грамотність», «комп'ютерна компетентність». Зарубіжний досвід впровадження та використання даних понять.

Кашурникова Т. Роль и место курса «Основы информационно-библиографической грамотности» в учебно-воспитательном процессе / Т. Кашурникова // Основы информационно-библиографической грамотности учащихся : метод. рек. для библиотекарей / Т. Кашурникова. — М., 2007. — С. 6-23.

Кочарян А. Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі : навч.-метод. посіб. / А. Кочарян, Н. Гущина ; Інститут інноваційних технологій і змісту освіти ; Компанія «Майкрософт Україна» ; упоряд. Я. Курченко, А. Кочарян. — Х. : [б. в.], 2011. — 99 с.

Навчально-методичний посібник містить загальні методичні рекомендації для вчителів, організаторів дитячого читання, а також батьків з формування у дітей компетенцій грамотного та безпечного використання Інтернет-ресурсів.

Кочарян А. Формування в підлітків стійкої мотивації до дотримання безпечної поведінки в мережі Інтернет : безпека та Інтернет / А. Кочарян // Інформатика та інформ. технології в навч. закл. — 2012. — № 5. — С. 49-55.

У статті обґрунтовано актуальність проблеми безпечної роботи в мережі Інтернет та детально розглянуто структурно-логічну модель формування у підлітків стійкої мотивації до дотримання безпечних форм поведінки в Інтернет.

Культура віртуального спілкування : метод.-бібліогр. матеріали / Держ. заклад «Державна бібліотека України для юнацтва» ; уклад. Є. Кулик, О. Бартош ; ред. В. Кучерява, С. Чачко. — К. : [б. в.], 2010. — 65 с.

У виданні містяться методичні вказівки щодо культури веб-спілкування (нетикету), представлені додатки «Комп'ютерний сленг»,

«Словник термінів» тощо, а також списки відповідної літератури та електронних ресурсів.

Кузьмина М. Медиакультура современного подростка – основа самоопределения в глобальном информационном пространстве / М. Кузьмина // Шк. б-ка плюс. — 2011. — № 9. — С. 17-21.

Медіакультура як сукупність матеріальних та інтелектуальних цінностей в галузі медіа. Тлумачення терміну фахівцями. Актуальність формування медіа культури сучасних дітей через медіаосвіту.

Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід : навч.-метод. посіб. / Ін-т соц. та політ. психології НАПН України ; за ред. Л. Найдюнової, О. Баришпольця. — К. : Міленіум, 2010. — 439 с.

У посібнику розкриваються основні теоретичні засади медіаосвіти, соціально-психологічні механізми взаємодії виробника і споживача інформації в умовах українського медіапростору, особливості соціалізації дитини в умовах кіберсередовища, переваги та небезпеки перегляду дітьми мультфільмів, користування Інтернетом тощо. На основі новітніх досліджень характеризується реальний стан медіакультури української молоді, узагальнюється досвід медіаосвіти інших країн, пропонується вітчизняна модель медіаосвіти та експериментальна програма курсу «Медіакультура» для старшокласників, зібрано практичні рекомендації та методики з даного питання.

Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / В.Ф. Іванов [та ін.]. – Вид. 2-е, стер. – К. : Академія Української Преси : Центр Вільної Преси, 2013. – 352 с. – (Бібліотека масової комунікації Академії Української Преси).

Автори підручника, провідні українські та зарубіжні науковці, об'єднали найактуальніші світові розробки з питань медіаосвіти, медіаграмотності, медіакультури. В ньому викладено основні теорії медіаосвіти, правові основи функціонування медіа у суспільстві, авторське право та суміжні права у медіапросторі, загальні тенденції в сфері нових медіа, вплив медіа на розвиток особистості. Видання призначено для студентів педагогічних спеціальностей.

Невежина Т. Бинарные уроки как способ успешного освоения предметной среды библиотеки / Т. Невежина // Библ. дело – XXI век. — М., 2008. — С. 232-234.

Методика проведення бібліотечного бінарного уроку на прикладі його розробки за темою «Публіцистика, портретний нарис» для учнів 9 класу.

Новицька Н. Діти – інформація – культура – бібліотека / Н. Новицька // Світ дит. б-к. — 2009. — № 4. — Спец. вип. — С. 49-50.

Нова стратегія роботи дитячих бібліотек в напрямку виховання основ інформаційної культури користувачів різних вікових категорій, що слугуватиме ключем до їхнього успішного життя в столітті інформації.

Онисько Г. Основи інформаційних знань : навч. посіб. / Г. Онисько ; Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки. — Луцьк : РВВ Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. — 128 с.

Навчальний посібник містить теоретичні матеріали, що характеризують типи і види документів, структуру довідково-бібліографічного апарату бібліотечного закладу, інформаційні ресурси Інтернету, знайомлять з методикою пошуку та відбору інформації, правилами складання бібліографічного списку до наукової роботи. Посібник адресований студентам, але може бути використаний бібліотекарями при розробці занять для старшокласників на допомогу оволодіння ними навичок роботи з інформаційними ресурсами бібліотеки.

Пикало В. Рівень інформаційної культури сучасної людини / В. Пикало // Шк. б-ка. — 2009. — № 2. — С. 35-39.

Про сучасні аспекти інформаційної освіти читачів шкільного віку, технології організації інформаційних знань.

Поперечна Л. Бібліотечні заняття в системі загальноосвітньої підготовки школяра / Л. Поперечна // Шк. б-ка плюс. — 2010. — № 5. — С. 15-23. — Бібліогр.: с. 18-20.

Методичні рекомендації, підготовлені відділом наукового і прикладного бібліотекознавства Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. О. В. Сухомлинського стосовно організації, методики та умов проведення бібліотечних уроків (ББЗ) у бібліотеках навчальних закладів.

Поперечна Л. Бібліотечно-бібліографічна освіта школярів у контексті оновлення змісту освіти / Л. Поперечна // Шк. бібл.-інформ. центр. — 2012. — № 8. — С. 29-42.

Методичні рекомендації щодо організації, методики та умов проведення бібліотечно-бібліографічних занять у бібліотеках навчальних закладів із урахуванням оновлення змісту загальної середньої освіти.

Поперечна Л. Мрії Попелюшки, або Новий функціонал шкільної бібліотеки / Л. Поперечна // Шк. бібл.-інформ. центр. — 2013. — № 4. — С. 5-14.

Сучасні проблеми шкільних бібліотек та шляхи їх вирішення, підвищення статусу і ролі шкільних бібліотек у реалізації освітніх стандартів нового покоління, формуванні моделі медіабібліотечного простору як осередку медіаосвіти зі спеціальними засобами та методами.

Проблемы формирования информационной грамотности и информационной культуры: международный и отечественный подход // Школьная библиотека как центр формирования информационной культуры личности / Н. Гендина [и др.]. — М., 2008. — С. 54-82.

У розділі науково-методичного посібника характеризується міжнародна концепція інформаційної грамотності, що розроблена під егідою ІФЛА та ЮНЕСКО. Дається огляд основних російських наукових шкіл, які досліджують «інформаційну культуру» з точки зору міждисциплінарної галузі наукової, освітньої і бібліотечної діяльності.

Формування інформаційної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів : наук.-метод. рек. / Держ. наук.-пед. б-ка України імені В. О. Сухомлинського ; упоряд. А. Рубан // Шк. б-ка плюс. — 2006. — № 11-12. — С. 1-62.

Висвітлено теоретико-методичні основи формування інформаційної культури учнів, визначено роль і місце бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів у цьому процесі, сформовано основні принципи побудови структури та змісту програми занять курсу «Основи інформаційної культури» для учнів I-III (12) класів, подано термінологічний словник до курсу.

Формування інформаційної культури учнів: педагогічний аспект : [за книгою О. Барановської «Інформаційні методи навчання учнів» (К., 1999, Ін-т педагогіки Академії педагогічних наук України)] // Шк. б-ка. — 2006. — № 6. — С. 63-73.

Цифровое будущее : кат. навыков медиа- и информ. грамотности / А. Домбровская [и др.] ; пер. с англ. О. Терешкина ; Фонд «Современная Польша» ; Рос. ком. Программы ЮНЕСКО «Информация для всех». — М. : Межрегионал. центр библиотечного сотрудничества (МЦБС), 2013. — 68 с. : табл.

У виданні, що адресоване педагогам, спеціалістам у галузі медіаосвіти і бібліотечно-інформаційних наук, керівникам органів управління в сфері культури, науки і освіти, представлені ключові навички компетентного використання інформації усіма віковими групами населення (діти, молодь, дорослі), що можуть стати інструментом для створення різноманітних навчальних матеріалів

для різних етапів навчання медіа- і інформаційної грамотності та навчання протягом усього життя.

Чудинова В. Помогаем детям в киберпространстве: проблемы безопасности и задачи библиотекарей / В. Чудинова // Школ. б-ка. — 2009. — № 6-7. — С. 31-38

Державна політика Російської Федерації в сфері безпечного використання Інтернету, роль та завдання працівників бібліотек у вирішенні питань захисту дітей від негативної інформації.

Шибаета Е. Концептуализация основных тенденций развития информационного общества : информационная грамотность в центре внимания экспертов ЮНЕСКО / Е. Шибаета // Библиотековедение. — 2012. — № 4. — С. 89-94.

Огляд роботи Міжнародної конференції «Медіа- и інформаційна грамотність в обществах знання», проведеної Міжурядовою радою Програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх» 24-28 червня 2012 р. (Судаково, Московська область, Росія), що розглядала питання формування єдиного бачення і консолідованих підходів до вирішення задач медіа- та інформаційної грамотності як цілісного концепта.

Школьная библиотека как центр формирования информационной культуры личности / Н. Гендина [и др.]. — М. : Рус. школ. библи. асоц., 2008. — 351 с. — (Профессиональная библиотека школьного библиотекаря : приложение к журналу «Школьная библиотека». Сер. 1 ; Вып. 11-12).

Посібник розкриває роль шкільної бібліотеки у вирішенні завдань інформаційної підготовки учнів в умовах динамічно мінливого світу та зміни парадигми освіти. Аналізуються методи, засоби, форми навчання основам інформаційної культури особистості учнів 1-11 класів у сучасних умовах шкільної бібліотеки.

Ресурси Інтернет

Гендина Н. Мастер-класс «Учебный курс «Основы информационной культуры личности» в библиотеке: концептуальные основы и методика проведения занятий» [Електронний ресурс] / Н. Гендина // Школ. б-ка. — 2009. — № 6-7. — С. 78-83. — Режим доступу: <http://www.rusla.ru/rsba/technology/files/ikt-gebd-sc6-7-2009-3.pdf>.

Матеріали майстер-класу, присвяченого проблемам формування інформаційної культури учнів загальноосвітніх закладів в умовах бібліотеки, який був проведений у 2009 р. в рамках Форуму шкільних

бібліотекарів Росії. Окреслено рекомендації по змісту і методиці проведення занять серед школярів.

Гендина Н. Тестовые задания по курсу «Основы информационной культуры личности» для учащихся 10-11-х классов [Электронный ресурс] / Н. Гендина, Г. Стародубова, Ю. Уленко // Школ. б-ка. — 2008. — № 1. — Вкладка. — С. 12-20. — Режим доступа: http://www.rusla.ru/rsba/technology/foto_08/12-20.pdf.

Тестові завдання призначені для перевірки знань та умінь школярів з інформаційної культури відповідно до вмісту учбової програми.

Гендина Н. Формирование информационной культуры личности в библиотеках и образовательных учреждениях [Электронный ресурс] : учеб.-метод. пособ. / Н. Гендина [и др.]. — М., 2002. — 337 с. — Режим доступа: http://www.ifapcom.ru/files/publications/inf_clt_lib.pdf.

У посібнику розкрито фактори становлення та розвитку феномена інформаційної культури, викладена концепція формування інформаційної культури особистості в бібліотеках та освітніх закладах. Подано комплекс учбових програм з курсу «Основы информационной культуры», засоби діагностики рівня інформаційної культури особистості.

Гурковський В. Деякі аспекти інформаційної культури в контексті формування глобального суспільства [Электронный ресурс] / В. Гурковський // Науковий вісник Академії муніципального управління : зб. наук. праць. — К., 2010. — С. 282-288. — (Сер. «Управління» ; вип. 3). — Режим доступа : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_uprav/2010_3/29.pdf.

У статті теоретично обґрунтовується необхідність дослідження наукової сутності інформаційної культури, аналізується стан наукових досліджень інформаційної культури, визначається взаємозв'язок освіти та інформаційної культури в умовах глобального суспільства.

Жук О. Библиотечный урок как средство формирования информационного мировоззрения школьников [Электронный ресурс] / О. Жук // Школ. б-ка. — 2009. — № 1. — С. 63-64. — Режим доступа: <http://www.rusla.ru/rsba/technology/files/info-cult-sc1-2009.pdf>.

Методичні поради до підготовки та проведення бібліотечних уроків.

Збаровская Н. Формирование информационной культуры личности: методика и технологии [Электронный ресурс] : [із розділу «Международная Конференция «Крым»» : Тринадцатая международная Конференция «Крым 2006» : материалы конференции : труды конференции] / Н. Збаровская, О. Храмова // Государственная публичная научно-техническая библиотека

России : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2006/disk2/005.pdf>. — Назва з екрана.

У доповіді розкриваються питання використання нових технологій для формування інформаційної особистості школярів.

Інформаційна культура [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційна_культура. — Назва з екрана.

Визначення поняття «інформаційна культура», історія, проекти з її розвитку, міжнародні ініціативи, програма ЮНЕСКО «Медіа та інформаційна грамотність» тощо.

Информационная грамотность: международные перспективы [Электронный ресурс] / под ред. Х. Лау ; пер. с англ. Е. Малявская ; науч. ред. пер. Н. Гендина. — М. : МЦБС, 2010. — 240 с. — Режим доступу: <http://www.ifapcom.ru/files/Documents/lau-bloc.pdf>.

У книзі розглядаються різні аспекти інформаційної грамотності, дається огляд міжнародної діяльності в галузі навичок роботи з інформацією, описуються практичні та теоретичні проблеми, що існують в цій сфері.

Коноваленко Н. Інформаційна культура особистості: стан, трансформаційні витоки [Електронний ресурс] / Н. Коноваленко // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. — 2010. — № 4. — С. 15-20. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2010_4/4.pdf.

Досліджуються складові інформаційної культури особистості в умовах становлення сучасного інформаційного суспільства.

Лау Х. Руководство по информационной грамотности для образования на протяжении всей жизни [Электронный ресурс] / Х. Лау. // IFLA : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-ru.pdf>. — Назва з екрана.

Матеріал, підготовлений Сектором інформаційної грамотності Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (ІФЛА), є практичною основою для діяльності фахівців, що зацікавлені в організації програм з інформаційної грамотності.

Лихолстова М. Інформаційна поведінка як віддзеркалення інформаційної культури особистості [Електронний ресурс] / М. Лихолстова // Кафедра культурології та інформаційної діяльності [Мариупольського державного університету] : [веб-сайт]. — Электрон. дані. —

Режим доступу: http://mdgu-kid.at.ua/publ/informacijna_povedinka_jak_viddzerkalemnja_informacijnojii_kulturi_osobistosti/1-1-0-67. — Назва з екрана.

Формування інформаційної культури особистості та вивчення специфіки інформаційної поведінки, як окремих людей, так і різних соціальних груп.

Лобовікова О. Формування інформаційної культури в умовах сучасного інформаційно-комунікативного простору [Електронний ресурс] / О. Лобовікова // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства* : зб. наук. праць. — Х., 2008. — С. 340-343. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Mtpsa/2008/articles/Lobovik.pdf.

У статті розглядається роль інформаційної культури особистості в контексті становлення інформаційного суспільства і реалізації ідеї безперервної освіти. Підкреслюється необхідність формування інформаційної культури як спеціально організованого, цілеспрямованого процесу, що направлений на навчання різних категорій користувачів особливим інформаційним знанням і умінням.

Матеріали II Міжнародної конференції «Практична медіаосвіта» [Електронний ресурс] // *Медіаосвіта і медіаграмотність* : [веб-сайт] : [проект створений за підтримки Програми У-медіа та Міжнародного фонду «Відродження» у 2013 р.]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/2-uncategorised/72-materialy-ii-mizhnarodnoi-konferentsii-mediaosvita-i-mediahramotnist>. — Назва з екрана.

Розділ сайту вміщує тексти доповідей, презентації, відеоматеріали учасників другої Міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність», яка проходила 31 жовтня-1 листопада у м. Києві.

Медіаосвіта та медіаграмотність [Електронний ресурс] : підручник / ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк ; за наук. ред. В.В. Різуна. — Київ : Центр вільної преси, 2012. — 352 с. — Режим доступу: www.aup.com.ua/uploads/momg.pdf.

Автори підручника, провідні українські та зарубіжні науковці, об'єднали найактуальніші світові розробки з питань медіаосвіти, медіаграмотності, медіакультури. В ньому викладено основні теорії медіаосвіти, правові основи функціонування медіа у суспільстві, авторське право та суміжні права у медіапросторі, загальні тенденції в сфері нових медіа, їх вплив на розвиток особистості. Видання призначено для студентів педагогічних спеціальностей.

Миронова В. Інформаційна культура як основа загальної культури людини [Електронний ресурс] / В. Миронова // Кафедра культурології та інформаційної діяльності [Мариупольського державного університету] : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://mdgu-kid.at.ua/publ/informacijna_kultura_jak_osnova_zagalnoji_kulturi_ljudini/1-1-0-68. — Назва з екрана.

Роль інформації в суспільному розвитку, погляди науковців на поняття «інформаційної культури», критерії та рівні її реалізації.

Поперечна Л. Бібліотечні заняття в системі загальноосвітньої підготовки школяра [Електронний ресурс] : консультації / Л. Поперечна // Національна академія педагогічних наук України. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.dnpb.gov.ua/id/2076/>. — Назва з екрана.

Методичні рекомендації стосовно організації, методики та умов проведення бібліотечних уроків (бібліотечно-бібліографічних занять) у бібліотеках навчальних закладів.

Скрипкин К. Інформаційна культура личности в глобалізованому світі [Електронний ресурс] / К. Скрипкин // Кафедра культурології та інформаційної діяльності [Мариупольського державного університету] : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://mdgu-kid.at.ua/publ/informacionnaja_kultura_lichnosti_v_globalizirujushhemsja_mire/1-1-0-52. — Назва з екрана.

Формирование информационной культуры личности: теоретическое обоснование и моделирование содержания учебной дисциплины [Електронний ресурс] / Н. Гендина [и др.] ; Рос. ком. программы ЮНЕСКО «Информация для всех», Межрегион. центр библиотечного сотрудничества, Кемеров. гос. ун-т культуры и искусств, НИИ информ. технологий соц. сферы. — М. : Межрегион. центр библиотечного сотрудничества, 2006. — 512 с. — Режим доступу: http://www.ifapcom.ru/files/publications/Kultura_lichnosti_uchebn_disciplina_final_small.pdf.

У виданні представлено концепцію формування інформаційної культури особистості, розроблену в НДІ інформаційних технологій соціальної сфери Кемеровського державного університету культури і мистецтв. Пропонується типова модель вмісту учбової дисципліни «Основи інформаційної культури личности» для різних категорій користувачів.

Формування інформаційної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів [Електронний ресурс] : наук.-метод. рек. / АПН України. ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського ; упоряд. А. Рубан ; наук. консультант Я. Чепуренко ; наук. ред.: П. Рогова, В. Лутовинова ; рецензент Є. Медведєва ; літ. ред. Л. Стельмах ; відп. за вип. І. Хемчян. — К., 2005. — 117 с. — Режим доступу: www.dnpb.gov.ua/datas/upload/files/964041421.doc?PHPSESSID.

Висвітлено теоретико-методичні основи формування інформаційної культури учнів, визначено роль та місце бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів у цьому процесі, сформульовано основні, найважливіші принципи побудови програми занять курсу «Основи інформаційної культури» для учнів 1-11 (12) класів, запропоновано структуру і зміст курсу.

Худокормова М. Інформаційна культура як якісна характеристика життєдіяльності людини [Електронний ресурс] / М. Худокормова // Кафедра культурології та інформаційної діяльності [Маріупольського державного університету] : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://mdgu-kid.at.ua/publ/informacijna_kultura_jak_jakisna_karakteristika_zhittedijalnosti_ljudini/1-1-0-69. — Назва з екрана.

Інформаційна культура як одна з граней загальнолюдської культури або інформаційний компонент людської культури в цілому.

Чорна Л. Інтернет: інформаційна культура користувача [Електронний ресурс] / Л. Чорна // Наукова бібліотека Хмельницького національного університету : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://library.tup.km.ua/about_library/naukova_robota/2011/cho_int.htm. — Назва з екрана.

Бібліотеки як соціальні інститути формування інформаційної культури молодого покоління.

Виховання читача нового покоління: сучасні тенденції + досвід (з практики роботи дитячих та шкільних бібліотек)

Азизов Э. Приоритеты личности и безопасный Интернет / Э. Азизов // Школ. б-ка. — 2012. — № 2-3. — С. 10-12.

Досвід роботи шкільної бібліотеки № 821 м. Москви з проведення бібліотечних уроків медіабезпеки та вироблення правил безпечного користування Інтернетом.

Алексеева Т. Превращения ламеров : обучение навыкам работы с новыми информ. технологиями в клубе «КомпАс» / Т. Алексеева // Библ. дело. — 2008. — № 10. — С. 43-44.

Досвід роботи комп'ютерного клубу «КомпАс» з формування інформаційної культури серед читачів старшого шкільного віку у Центральній міській бібліотеці м. Липецька (Росія).

Антипова В. Нетрадиционные модели проведения библиотечных уроков / В. Антипова // Шк. б-ка плюс. — 2010. — № 11-12. — С. 38-46.

Стаття на основі альтернативних, нових підходів навчання інформаційно-пошуковій діяльності школярів розкриває діяльність шкільних бібліотечних медіацентрів у США. Сучасні моделі проведення бібліотечних уроків показано на прикладі таких тем, як «Науково-пізнавальна та довідкова література», «Пошук інформації», «Інформація, її збереження, систематизація і способи передачі», «Оцінка і організація інформації. Аналіз інформаційних ресурсів і представлення власного продукту».

Бабенко Н. Інноваційні моделі бібліотечно-бібліографічних занять для школярів / Н. Бабенко // Шк. бібл.-інформ. центр. — 2012. — № 10. — С. 41-48.

Напрацювання творчої групи бібліотекарів Карлівського району Полтавської області, які перемогли у 2011 р. у номінації «Компетентний читач» обласного етапу Всеукраїнського конкурсу «Шкільна бібліотека» з формування бібліотечно-бібліографічної та інформаційної компетентності школярів. Публікація вміщує навчально-тематичний план та практичні аспекти підготовки і моделювання занять для учнів 1-11-х класів із використанням інноваційних технологій: інтерактивних, проектних, інформаційних.

Гаянова Т. Дети в Интернете: библиотека в помощь формированию культуры использования информационного пространства Интернета / Т. Гаянова // Школьная библиотека — территория детства : сб. материалов. — М., 2011. — С. 402-417.

Розділ збірника розкриває досвід роботи з формування культури використання он-лайн-простору, правил мережевого етикету та Інтернет-безпеки Ульяновської обласної бібліотеки для дітей і юнацтва Росії, зокрема висвітлює результати міні-дослідження «Ты и Интернет: использование Сети», висновки і пропозиції якого були обговорені на круглому столі «Дети и Интернет: правовые и технологические аспекты информационной безопасности детей в Интернете» у 2010 році.

Данилюк Л. Бібліотечні уроки для наймолодших школярів : [веб-уроки для учнів початкової школи] / Л. Данилюк // Шк. бібл.-інформ. центр. — 2013. — № 5. — С. 19-21.

Висвітлено роботу Волинської обласної бібліотеки для дітей з формування інформаційної культури молодших школярів на прикладі підготовки веб-уроків, що розміщені на сайті бібліотеки.

Дзюба Н. Діти та Інтернет: український підхід до безпечного кіберпростору / Н. Дзюба, В. Красножон // Шк. бібл.-інформ. центр. — 2012. — № 12. — С. 21-30. — Бібліогр.: с. 30

Державна політика України у галузі захисту інформаційного простору, діяльність громадських організацій з питань Інтернет-безпеки, просвітницька та інформаційна діяльність бібліотек для дітей України на допомогу формуванню читача нового типу, безпечного входження дитини в сучасний комунікативний світ.

За ідеями – у віртуальний світ : (аналіт.-консульт. матеріал із серії «Бібліотека. Книга. Діти: досягнення і перспективи книгозбірень області»). Вип. 1 / КЗ «Обласна бібліотека для дітей» Черкас. обл. ради ; уклад. А. Зимовець. — Черкаси, 2012. — 15 с.

Аналітична довідка про стан інформатизації та використання електронного середовища в організації обслуговування користувачів бібліотек для дітей Черкаської області, у т.ч. і роботу з виховання інформаційної культури дітей.

Задерій Л. Інформаційний простір бібліотек, що обслуговують дітей Миколаївщини: нові технології, нові можливості / Л. Задерій // Бібл. форум України. — 2012. — № 3. — С. 20-22.

У статті висвітлюються найбільш вагомні результати інформантизації бібліотек для дітей Миколаївської обл., серед яких значне місце відводиться досвіду роботи над реалізацією програм «Сучасний учень і інформаційна культура» та «Інформаційні ресурси на допомогу дитячому читанню» обласної бібліотеки для дітей ім. В. Лягіна.

Зангізорян Ш. Інформаційна компетентність школяра / Ш. Зангізорян // Шк. б-ка. — 2011. — № 1. — С. 57-60.

Фактори інформаційної компетентності школярів. Досвід впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій у навчальний процес та проведення навчально-видових бібліотечних уроків з елементами гри у Запорізькій суспільно-гуманітарній гімназії № 27.

Ивашина М. Человек и информация : азбука информ. самостоятельности : учеб. пособие для учащихся основ. шк. / М. Ивашина, Н. Сулимова. — Екатеринбург : Форум-книга, 2008. — 175 с.

Даний посібник – це своєрідний словник-довідник з азів інформаційної грамотності для учнів 5-7 класів, який складається з 40 словникових статей, розміщених в алфавітному порядку. Кожна стаття, що роз'яснює певний термін чи поняття, завершується творчими завданнями на закріплення знань. Видання буде корисним бібліотекарям, вчителям, батькам в організації продуктивних, цікавих занять з цією категорією дітей.

[Інтернет-семінар «Інноваційні форми бібліотечно-бібліографічної роботи і використання електронних інформаційних ресурсів»] : [виступи учасників] // Шк. б-ка плюс. — 2011. — № 13-14. — С. 2-47.

Добірка виступів шкільних бібліотекарів Черкаської обл. – учасників Інтернет-семінару, що був організований у 2011 році на веб-порталі Черкаського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних працівників.

Информационная культура личности : [добірка матеріалів] // Школ. б-ка. — 2013. — № 5. — С. 53-64.

Добірка присвячена результатам педагогічного експерименту навчання учнів 1-3 класів основам інформаційної культури, який був проведений у 2012-2013 навчальному році науково-дослідним інститутом інформаційних технологій соціальної сфери Кемеровського державного університету культури і мистецтв (Росія) на базі середньої загальноосвітньої школи № 77 м. Кемерово. Описано хід експерименту, представлено перелік тем позаурочних занять з курсу «Основи інформаційної культури школяра» для учнів 1-3 класів, подано відгуки, погляди, спостереження учасників експерименту (науковців, бібліотекарів, вчителів) про позитивні наслідки впровадження нового курсу.

Казанцева М. Формирование информационной культуры личности младших школьников: взгляд учителей на проведение эксперимента / М. Казанцева, Е. Кацаева, К. Сыркашева // Школ. б-ка. — 2013. — № 5. — С. 57-62.

Погляди, спостереження, висновки вчителів початкових класів середньої загальноосвітньої школи № 77 м. Кемерово (Росія) про участь у педагогічному експерименті 2012-2013 навчального року з впровадження курсу «Основи інформаційної культури школяра» в практику роботи школи, що відбувався на основі розробок НДІ інформаційних технологій соціальної сфери Кемеровського державного

університету культури і мистецтв. В статті представлено також тематику занять за темою курсу для учнів 1-3 класів.

Касьянова Л. Бібліогурманія / Л. Касьянова // Шк. б-ка. — 2012. — № 5. — С. 83-86.

Форми і методи формування культури читання учнів молодшого шкільного віку, що використовуються у шкільній бібліотеці загальноосвітньої школи смт Пришиб Михайлівського району Запорізької області.

Курина Н. «Книжка и Мышка-Программышка» на 540 минут / Н. Курина // Библиотека. — 2007. — № 9. — С. 46-47.

З досвіду роботи «Школи інформаційної культури» для учнів 1-4 класів бібліотеки-філіалу № 3 Муніципального закладу культури «Дитяча ЦБС» м. Кемерово (Росія).

Кухаренко Г. Застосування інформаційно-комп'ютерних технологій у формуванні інформаційної культури школярів : із досвіду роботи б-ки загальноосвіт. шк. I-III ступеня № 15 Херсон. обл. ради / Г. Кухаренко // Шк. б-ка плюс. — 2013. — № 1-2. — С. 2-6.

Коновалова Н. Програми бінарних бібліотечних занять на допомогу формуванню основ інформаційної культури дітей / Н. Коновалова // Світ дит. б-к. — 2011. — № 3. — С. 11-12.

Робота Центральної міської бібліотеки для дітей м. Дніпропетровська по втіленню програми бінарних бібліотечних занять з підтримки читацької культури, розвитку творчого мислення, формування комунікативних якостей дітей молодшого та середнього шкільного віку.

Лібіга Л. Виховуємо творчого читача: грані співпраці шкільних і дитячих бібліотек / Л. Лібіга // Шк. бібл.-інформ. центр. — 2012. — № 7. — С. 47-56.

Співпраця Херсонської ЦБС зі шкільними бібліотеками міста, яка охоплює всі напрями соціокультурної роботи – від заходів, покликаних виховувати інформаційну культуру до організації змістовного дозвілля.

Лихожон Т. Формирование информационной культуры учащихся: совместный библиотечный проект / Т. Лихожон // Світ дит. б-к. — 2009. — № 4. — Спец. вип. — С. 22-23.

Про реалізацію спільного пілотного проекту Херсонської обласної бібліотеки для дітей, Центральної міської бібліотеки для дітей та біб-

ліотеки загальноосвітньої школи № 30 м. Херсона з питань формування ін.формаційної культури учнів 1-8 класів з використання інноваційних форм.

Любимова Н. О проблемах и путях повышения информационной культуры десятиклассников Великого Новгорода : итоги муницип. исслед. уровня сформированности информ. культуры учащихся / Н. Любимова, Е. Сочилина // Диагностика состояния информационной культуры личности и проблемы измерения уровня информационной грамотности. — Кемерово, 2007. — С. 4-11.

Результати муніципального дослідження рівня сформованості інформаційної культури десятикласників м. Великого Новгорода, який проводив науково-дослідний інститут інформаційних технологій соціальної сфери Кемеровського державного університету культури і мистецтв (Росія) у 2007 р. на основі тестів, розроблених до програми «Основи інформаційної культури особистості» для учнів 10-х класів.

Михалевич Т. Информационная культура, информационная этика и информационное мировоззрение: опыт руководства научно-исследовательской работой старшеклассников в школьной библиотеке / Т. Михалевич // Школ. б-ка. — 2012. — № 8. — С. 28-30.

Досвід роботи бібліотеки середньої загальноосвітньої школи № 2 м. Заводоуковська (Тюменська обл., Росія) з організації проведення у 2009-2012 рр. дослідної роботи учнів старших класів на теми: «Інформаційна культура десятикласників: способи виміру і вплив її на успішність у навчанні», «Проблеми формування інформаційного світогляду школярів як основа підвищення ключових компетенцій учнів 8, 9, 10 класів», «Етичні аспекти використання інформаційних ресурсів в самостійній навчальній, науковій діяльності учнів 9, 10, 11 класів».

Омельченко Г. Інформаційна культура — пріоритетний напрям бібліотечної діяльності / Г. Омельченко // Світ дит. б-к. — 2009. — № 4. — Спец. вип. — С. 40-42.

Стаття, присвячена розвитку читацької компетенції користувачів-дітей 5-9 класів, розкриває результати моніторингових соціологічних досліджень Луганської обласної бібліотеки для дітей на теми: «Сучасна карта читання у регіоні. Дитина і книга», «Мистецтво бути читачем», а також описує досвід школи юних бібліографів «Бібліончик», що плідно працює в бібліотеці.

Омельченко О. Впроваджуємо досвід колег. Вдосконалюємо напрацьоване / О. Омельченко // Світ дит. б-к. — 2012. — № 3. — С. 7-9.

Діяльність ЦБС для дітей м. Кривого Рогу з питань розвитку та підтримки читання, методичного забезпечення формування основ бібліотечно-бібліографічних знань школярів, проведення занять з дітьми в рамках програми «Бібліографічний всеобуч».

Печенізька Л. Разом з книгою входимо в інформаційний простір / Л. Печенізька // Світ дит. б-к. — 2012. — № 2. — С. 22-23.

Розкривається робота Інтернет-центру філії № 17 ЦБС для дітей м. Запоріжжя як провідника дитини у віртуальний світ. Головна увага зосереджується на роботі з прищеплення навичок роботи з інформацією на основі сучасних технологій за допомогою проведення циклу занять «Навчаємося з Павучком-всезнайкою» (1-4 клас), «Інтернет на допомогу вивчення шкільної програми» (5-9 клас).

Поперечна Л. Проектні технології у формуванні інформаційної культури учнів / Л. Поперечна // Шк. б-ка плюс. — 2011. — № 7-8. — С. 2-24.

У статті подаються методичні рекомендації формування ключових інформаційних компетентностей учнів через організацію проектної діяльності, описується досвід апробації у 2000-2007 рр. методу навчального проектування при вивченні курсу «Основи інформаційної культури» на базі Славутицької загальноосвітньої школи I-III ст. № 4 та Славутицького ліцею.

Полякова Т. Формирование информационной культуры учащихся в образовательных учреждениях / Т. Полякова // Волшебный мир чтения : лит.-пед альманах. — СПб., 2010. — С. 85-90.

Досвід роботи освітніх закладів та шкільних бібліотек м. Санкт-Петербурга з формування у школярів інформаційної культури на сучасному етапі в рамках програми додаткової освіти «Основи медіакультури» та елективного курсу за вибором «Інформаційна грамотність як основа сучасного освітнього процесу».

Практична медіаосвіта: авторські уроки : збірка / О.М. Білик [та ін.] ; Ін-т інновац. технологій і змісту освіти ; Акад. укр. преси. — К. : Акад. Укр. Преси : Центр Вільної Преси, 2013. — 447 с. : фотоілюстр. — (Бібліотека масової комунікації Академії Української Преси).

Збірка авторських уроків з основ медіаосвіти та медіа грамотності розроблена для проведення інтегрованих і самостійних уроків у середніх загальноосвітніх закладах України. Автори видання – українські медіапедагоги-практики, науковці – об'єднали найактуальніші практичні розробки в галузі підготовки школярів з цього напрямку. Корисними для бібліотечних працівників будуть такі розділи, як

«Інтернетграмотність», «Медіа тести: аналіз, запобігання маніпуляціям і створення», «Бібліотечна грамотність».

Савінова Л. Бібліотечно-бібліографічні знання як складова культури читання учнів / Л. Савінова // Шк. б-ка плюс. — 2012. — № 15-16. — С. 20-25.

Досвід роботи реалізації спільного проекту педагогічного колективу та шкільної бібліотеки Комсомольської загальноосвітньої школи № 6 Полтавської обл. з метою виховання інформаційної та бібліотечно-бібліографічної культури учнів 1-6 класів.

Чернецкая О. Сайт Орловки – в помощь формированию информационной грамотности детей и подростков / О. Чернецкая, А. Олейникова // Библиография. — 2012. — № 5. — С. 83-88.

У статті представлено досвід роботи Кримської республіканської установи «Дитяча бібліотека ім. В.Н. Орлова» з використання ресурсів власного сайту для формування інформаційної грамотності дітей та підлітків. Особливий акцент зроблено на веб-уроки, бібліотечний сервіс «Краці Інтернет-ресурси від Української асоціації працівників бібліотек для дітей».

Чіка В. Проблема захисту дітей від небажаної інформації у глобальній мережі / В. Чіка // Світ дит. б-к. — 2009. — № 4. — Спец. вип. — С. 36-37.

Проблеми Інтернет-безпеки у сучасному світі. Досвід роботи Закарпатської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва в рамках проведення тренінгів з комп'ютерної грамотності та роботи в Інтернеті користувачів-дітей – учнів 4-6 класів, а також практичні поради батькам з контролю та ознайомленню дітей з правилами безпечного користування глобальною мережею.

Чіка В. Формування культури читання: сучасний аспект / В. Чіка // Світ дит. б-к. — 2012. — № 4-5. — С. 42-44.

Досвід комплексної роботи Закарпатської обласної бібліотеки для дітей та юнацтва з інформаційної освіти читачів, яка включає виховання культури читання поряд з бібліотечно-бібліографічними знаннями та комп'ютерною грамотністю.

Ресурси Інтернет

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в практику роботи бібліотеки [Електронний ресурс] : досвід роботи бібліотекаря Г.В. Симоненко // DocMe : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.docme.ru/doc/117463/dosvid-roboti-bibliotekarya-simonenko-g.-v.> — Назва з екрана.

З досвіду роботи формування інформаційної компетентності та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в практику шкільної роботи бібліотеки Токмацької загальноосвітньої школи № 5 Запорізької області.

Ганзикова Г. Поступь времени: информационно-коммуникационные технологии (ИКТ) в инновационной деятельности детских библиотек: нижегородский опыт [Электронный ресурс] / Г. Ганзикова // Школ. б-ка. — 2010. — № 1. — С. 44-49. — Режим доступа: http://www.rusla.ru/rsba/technology/files/ikt-v-shb-gan-ay_sc1-2010-4.pdf.

Гендина Н. Информационная грамотность в контексте других видов грамотности: дайджест зарубежного опыта [Электронный ресурс] : по материалам докладов, представленных на 75-й Генер. конф. ИФЛА «Библиотеки создают будущее, основываясь на культурном наследии» / Н. Гендина // Школ. б-ка. — 2009. — № 9-10. — С. 28-39. — Режим доступа: <http://www.rusla.ru/rsba/technology/files/ikt-sc9-10-2009-4.pdf>.

Информационно-библиографическая деятельность детских библиотек в современных условиях : (аналит. обзор отчетов дет. б-к за 2009 г.) [Электронный ресурс] / сост. Т. Нестерова ; Тамбов. обл. дет. б-ка. — Тамбов, 2010. — 13 с. — Режим доступа: <http://odb.tamboff.ru/download/inf-bibl.pdf>.

Книга і комп'ютер [Електронний ресурс] : [досвід роботи з проведення бібл. занять з учнями серед. шкіл. віку б-ки-філії Березнівської гімназії Рівненської обл.] // Березнівська централізована система публічно-шкільних бібліотек : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://berezne.lib.rv.ua/berezne/files/knygagimn.pdf>. — Назва з екрана.

Котова О. Комп'ютерні технології на службі дитячої бібліотеки [Електронний ресурс] : (інформ.-аналіт. дайджест) / О. Котова // Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. А.П. Гайдара : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://librarychl.kr.ua/prg_bib/nah_vud_kot.php. — Назва з екрана.

Інформаційно-аналітичний дайджест висвітлює кращий досвід бібліотек для дітей Кіровоградської області та України з впровадження новітніх технологій в бібліотечно-інформаційну діяльність.

Литвин Н. Виховання інформаційної культури українського народу розпочинається в школі [Електронний ресурс] : [з досвіду роботи] / Н. Литвин // Бібліотечно-інформаційний центр спеціалізованої загально-

освітньої школи № 12 м. Біла Церква : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://bcschoollib12.at.ua/Metodychni/Skilna_biblioteka_stattja.doc. — Назва з екрана.

Материалы проекта «Информационная грамотность – успешная личность» ЦБС Петрозаводска [Електронний ресурс] : [із розділу «Бібліотека» : «Информационная грамотность»] // Информация для всех : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.ifar.ru/library/book250.pdf>. — Назва з екрана.

Опис комплексного проекту з розвитку у дітей та підлітків основних інформаційних умінь і навичок, який реалізовувався у 2006-2008 рр. Централізованою бібліотечною системою, Центром розвитку освіти, бібліотеками загальноосвітніх закладів м. Петрозаводська (Карелія, Росія).

Прохорова С. Как измерить информационную компетентность выпускников начальной школы [Електронний ресурс] / С. Прохорова, Е. Хасьянова // Школ. б-ка. — 2010. — № 1. — С. 55-64. — Режим доступу: <http://www.rusla.ru/rsba/technology/files/ikt-v-proh-shb-sc1-2010-6.pdf>.

Представлена авторська методика фахівців м. Ульяновська, практична реалізація якої допоможе виявленню рівня сформованості інформаційної компетентності випускників початкової загальної освіти.

Сотникова Е. Информационная культура личности – актуальная проблема Российского общества [Електронний ресурс] / Е. Сотникова // Правительство Архангельской области : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.dvinaland.ru/culture/site/Publications/EoC/EoC2005-3/13.pdf>. — Назва з екрана.

У статті описується досвід роботи Архангельської обласної дитячої бібліотеки ім. А.П. Гайдара з формування основ інформаційної культури школярів (основні напрямки діяльності, методики вивчення рівня та формування інформаційної культури дітей і підлітків, принципи роботи, навчальні програми).

Щербина С. Формування основ інформаційної культури читачів у шкільній бібліотеці [Електронний ресурс] / С. Щербина // Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Tvo/2011_1/26.pdf. — Назва з екрана.

У статті розглядаються етапи формування інформаційної культури особистості в шкільній бібліотеці, розкриваються форми бібліотечно-

бібліографічної роботи. Наведені приклади результативності роботи щодо формування бібліотечно-бібліографічної грамотності учнів у шкільних бібліотеках Херсонської області.

Програми з формування основ інформаційної грамотності дітей у бібліотечному та шкільному середовищі

Андрухів С. Формування інформаційної культури учнів / С. Андрухів // Шк. б-ка. — 2006. — № 10. — С. 48-50.

Авторська орієнтовна програма навчання бібліотечно-бібліографічній та інформаційній культурі для 1-9 класів.

Бединская Е. Основы информационной культуры школьников : прогр. для учащихся 5-6 кл. / Е. Бединская // Школ. б-ка. — 2002. — № 3. — С. 3-14.

Авторська програма інтегрованого курсу «Основи інформаційної культури школяра» для учнів 5-6 класів, що розроблена зав. шкільної бібліотеки загальноосвітньої школи № 37 м. Ленінська-Кузнецького Кемеровської області (Росія). Програма включає пояснювальну записку, програму, тематичний план курсу окремо для 5 і для 6 класів, а також тести для закріплення знань до тем курсу для учнів 5 класу.

Бирюкова Л. Программа «Библиотечно-библиографические и информационные знания младшим школьникам» : 1-4 кл. / Л. Бирюкова // Школ. б-ка. — 2003.— № 1. — С. 55-57.

Пояснювальна записка та тематика занять програми для учнів молодшого шкільного віку, за якою працює шкільна бібліотека загальноосвітньої школи № 9 м. Лангепаса Тюменської області Хантти-Мансійського автономного округу (Росія).

Бородіна Н. Орієнтовна тематика бібліотечно-бібліографічних уроків / Н. Бородіна // Шк. б-ка. — 2007. — № 11. — С. 36-37.

Орієнтовна тематика уроків для учнів 1-11 класів Павлівської загальноосвітньої школи імені В.О. Сухомлинського Кіровоградської області.

Гендина Н. Основы информационной культуры школьника : учеб.-метод. комплекс для уч. 4-х кл. общеобразоват. учеб. заведений / Н. Гендина, Е. Косолапова. — М. : Рус. школ. библ. ассоц., 2012. — 199 с. — (Профессиональная библиотека школьного библиотекаря : приложение к журналу «Школьная библиотека». Серия 1 ; Вып. 4).

У посібник входить учбова програма дисципліни «Основи інформаційної культури школяра» для учнів 4-х класів, методичні розробки 27 уроків, термінологічний словник і систематичний покажчик термінів до курсу. Крім того, до збірника додаються електронні презентації уроків, які представлені на диску CD-ROM.

Горюнова Н. Элективные курсы как одна из форм повышения библиотечно-библиографической и информационной культуры учащихся / Н. Горюнова // Школ. б-ка. — 2008. — № 6-7. — С. 89-90.

Мета, зміст та учбовий план програми елективного курсу «Бібліотечно-бібліографічна та інформаційна культура» для учнів старших класів, за яким працює загальноосвітня школа № 87 м. Уфи (Росія).

Кашурникова Т. Основы информационно-библиографической грамотности для учащихся : метод. рек. для библиотекарей / Т. Кашурникова. — М. : Рус. школ. библ. ассоц., 2007. — 127 с. : табл. — (Профессиональная библиотека школьного библиотекаря : приложение к журналу «Школьная библиотека» ; Вып. 11).

Навчальний посібник складається з примірної програми курсу «Основи інформаційно-бібліографічної грамотності», кожна тема якого включає теоретичну частину, завдання для учнів, матеріал для бібліотекарів та викладачів, список літератури.

Комарова Н. План занять з основ бібліотечно-бібліографічних знань : для уч. 1-4 кл. / Н. Комарова // Шк. б-ка. — 2005. — № 12. — С. 65.

План занять бібліотечно-бібліографічної освіти учнів початкової школи, що проводяться шкільною бібліотекою загальноосвітньої школи № 3 м. Нововолинська Волинської області.

Комплекс учебных программ по курсу «Основы информационной культуры личности» для учащихся общеобразовательных учебных заведений // Школьная библиотека как центр формирования информационной культуры личности / Н. Гендина [и др.]. — М., 2008. — С. 83-265.

У розділі викладено концепцію формування інформаційної культури особистості, яку розробили в НДІ інформаційних технологій соціальної сфери Кемеровського державного університету культури і мистецтв. Пропонується типова модель змісту учбової дисципліни і комплекс учбових програм за курсом «Основи інформаційної культури особистості» для учнів 1-11 класів.

Мозгова В. Основы информационной культуры : прогр. спецкурсу / В. Мозгова // Шк. б-ка плюс. — 2006. — № 6. — С. 2-9.

Авторська програма спецкурсу з основ інформаційної культури для учнів 9 класів, що застосовується у викладацькій практиці Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Т. Шевченка.

Основи інформаційної культури : орієнтов. прогр. курсу за вибором для 10-11 кл. // Шк. б-ка. — 2005. — № 3. — С. 29-35.

Пояснювальна записка, основні завдання, навчально-тематичний план занять програми курсу «Основи інформаційної культури» для учнів 10-11 класів, що затверджені методичною радою міського методичного центру Славутицького відділу освіти Київської області. У статті також представлено модель сформованості бібліотечно-бібліографічних умінь та навичок учнів 1-11 класів.

Рабінович Г. Інформаційно-бібліографічне забезпечення учнів і вчителів, популяризація бібліотечно-бібліографічних знань та виховання культури читання / Г. Рабінович // Шк. б-ка. — 2007. — № 2. — С. 63-68.

Досвід формування інформаційної культури та план занять з основ бібліотечно-бібліографічних знань для учнів 1-10 класів, які проводяться в загальноосвітній школі № 43 м. Харкова.

Рабинович Г. Авторская программа курса по основам библиотечно-библиографической и информационной культуры : 5-9 кл. / Г. Рабинович // Школ. б-ка. — 2007. — № 9. — С. 83-109.

Шматоваленко А. Програма занять із основ інформаційної культури : 1-4 кл. / А. Шматоваленко // Шк. б-ка. — 2008. — № 10. — С. 77-78.

Автор статті описує основні завдання та тематику програми занять для кожного класу учнів початкової школи.

Ресурси Інтернет

Бібліотечные уроки [Електронний ресурс] : [прогр. бібл. уроків, форми роботи, цілі та правила проведення занять] // МБОУ «Средняя общеобразовательная школа № 10» р. п. Гидроторф, Балахнинский район, Нижегородская область : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.set-3756.znaet.ru/site.xp/049050057.html>. — Назва з екрана.

Материалы проекта «Информационная грамотность – успешная личность» ЦБС Петрозаводска [Електронний ресурс] : [із розділу «Бібліотека» : «Информационная грамотность»] // Информация для всех

: [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.ifap.ru/library/book250.pdf>. — Назва з екрана.

В рамках реалізації проекту подано програму «Інформаційна культура учнів» для 1-11 класів.

Орієнтована програма занять з формування інформаційної культури школярів [Електронний ресурс] : [1-11 кл.] : [із розділу «Формування інформаційної культури читачів»] // Березнівська централізована система публічно-шкільних бібліотек : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://berezne.lib.rv.ua/berezne/informkult.php>. — Назва з екрана.

Орієнтовна програма занять по формуванню інформаційної культури школярів [Електронний ресурс] : [1-11 кл.] // Краматорська центральна міська бібліотека для дітей ім. О.С. Пушкіна : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://book-house.org/html/initiae_3ioidiao3eii_eoeuoode_.HTM. — Назва з екрана.

Основы информационной культуры старшеклассника [Електронний ресурс] : прогр. библ. уроков : 9-11 кл. / Муницип. автоном. учреждение культуры «Централизованная библиотечная система» г. Ангарска ; сост. Л. Левина. — Ангарск, 2011. — 20 с. — Режим доступу: <http://cbs-angarsk.ru/images/stories/kollegam/Programma%20po%20informacionnoy%20kulture.pd>.

От основ информационной культуры к вершинам медиаобразования [Електронний ресурс] : пакет інформ.-образоват. программ : [для 1-11 кл.] [із розділу «Методический портфель»] // Центральная городская детская библиотека имени А.С. Пушкина [г. Санкт-Петербурга] : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.pushkinlib.spb.ru/Portfolio/collection.zip>. — Назва з екрана.

Полювання за інформацією [Електронний ресурс] : (комплекс. цільова прогр. з формування інформ. культури читачів) : [1-9 кл.] // Центральная городская библиотека для детей им. Ш. Кобера и В. Хоменко : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.kinder.mksat.net/kollegam/ohota/index.html>. — Назва з екрана.

Программа библиотечно-библиографических уроков 1-11 класс [Електронний ресурс] // Библиотечно-информационный центр МБОУ гимназии № 25 г. Ставрополя : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://schsite.ru/stavropol_gimn25/25aa2ca1-5b0d-43df-856f-40aad90ad94. — Назва з екрана.

Тематическое планирование библиотечных уроков [Электронный ресурс] : [1-8 кл.] // Библиотека-медиатека : [сайт школьной библиотеки-медиатеки Лангепасского городского муниципального бюджетного учреждения «Средняя общеобразовательная школа № 5»] : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: http://langbibl-media5.ucoz.ru/load/tematicheskoe_planirovanie_bibliotечnykh_urokov/1-1-0-2. — Назва з екрана.

Агафонова Л. Что такое библиотечный каталог? / Л. Агафонова // Читаем, учимся, играем. — 2007. — № 8. — С. 62-66.

Розробка бібліотечного уроку для учнів 9-11 класів.

Азарова Н. Библиотечный архитектор : библ. урок : (для учнів 4-х кл.) / Н. Азарова // Шк. бібліотекар. — 2012. — № 5. — С. 11-12.

Альфанова Е. Посещение библиотеки: первое знакомство : для детей 6-8 лет / Е. Альфанова // Книжки, нотки и игрушки для Катюшки и Андрюшки. — 2008. — № 7. — С. 49-50.

Бібліотечний урок – перше знайомство з бібліотекою, її структурними підрозділами, правилами користування з елементами театралізації та гри.

Андриенко О. Первая библиотека в Киевской Руси / О. Андриенко // Шк. б-ка. — 2010. — № 5. — С. 91-93.

Розробка бібліотечного уроку про бібліотеку Ярослава Мудрого для учнів 9-11 класів.

Андрухів С. Библиография – помічник у доборі книг та інших джерел інформації / С. Андрухів // Шк. б-ка. — 2006. — № 10. — С. 51.

Розробка заняття для учнів 5-6 класів, що знайомить з різними видами бібліографічних посібників та дає практичні поради, як правильно шукати і добирати необхідні джерела за допомогою них.

Андрухів С. Гімн книзі! / С. Андрухів // Шк. б-ка. — 2006. — № 10. — С. 65-67.

Мета бібліотечного уроку виховати в учнів 1-4 класів дбайливе ставлення до книги, знати правила користування нею.

Андрухів С. Довідкова література / С. Андрухів // Шк. б-ка. — 2006. — № 10. — С. 54.

Бібліотечний урок для учнів 6 класу знайомить з правилами користування довідковою літературою.

Андрухів С. З чого складається книга / С. Андрухів // Шк. б-ка. — 2006. — № 10. — С. 55-56.

Бібліотечний урок для учнів початкових класів присвячений структурним елементам книжки.

Андрухів С. Ознайомлення з бібліотекою / С. Андрухів // Шк. б-ка. — 2006. — № 10. — С. 58.

Розробка заняття для учнів 1-2 класів, що знайомить з правилами користування бібліотекою та її роботою.

Андрухів С. Ярослав Мудрий — засновник першої бібліотеки в Київській Русі / С. Андрухів // Шк. б-ка. — 2006. — № 10. — С. 52-53.

Заняття розкриває значення книг для розвитку людства, знайомить учнів 7-9 класів з бібліотеками Київської Русі.

Башурова Т. Откуда пришла книга : библ. урок для 2-го кл. / Т. Башурова // Калейдоскоп юбилейных дат. Вып. 2. — М., 2006. — С. 43-46.

Бібліотечний урок знайомить дітей з процесом виготовлення книги.

Бединская Е. Информина : зачет. учеб. занятие в 5-м кл. по теме «История информационных ресурсов общества» / Е. Бединская // Школ. б-ка. — 2006. — № 8. — С. 49-54.

Безмежний світ знань : [добірка сценаріїв] // Шк. б-ка. — 2011. — № 1. — С. 115-116.

В добірці представлено сценарії бібліографічних ігор для старшокласників «Як стати мільйонером» на закріплення знань учнів, як користуватися ДБА бібліотеки та «Бібліотечно-бібліографічне лото», присвячене бібліографічній роботі бібліотеки.

Белова С. С информацией на «ты» : библиогр. игра / С. Белова, Е. Плинтю // Школ. б-ка. — 2011. — № 4. — С. 89-92.

Бібліографічна гра для учнів 8-9 класів з розвитку інформаційної компетентності та практичних навиків пошуку та відбору інформації різних видів.

Бібліографічна лоція «Як вибрати книгу» : підсумк. бібл. урок для учнів 4 кл. // «Сучасна дитяча бібліотека — центр формування бібліотечно-бібліографічної та інформаційної культури учнів» / Чернігів. обл. б-ка для дітей ім. М. Островського. — Чернігів, 2009. — С. 3-6.

Бібліографічний КВК «Жив веселий капітан...» // Шк. б-ка плюс. — 2009. — № 5. — С. 16-18.

Сценарій підсумкового заходу для старшокласників для закріплення бібліотечно-бібліографічних знань.

Бібліографічний покажчик - книга про книгу // Шк. б-ка. — 2005. — № 12. — С. 49.

Бібліотечний урок для дітей старшого шкільного віку дає поняття про бібліографію, її призначення, знайомить з бібліографічними посібниками різних видів.

Бібліотечні уроки : 5 кл. / Сумська обл. дит. б-ка ім. М. Островського ; склала С. Волік. — Суми, 2000. — 14 с.

Розробки занять на теми: «Книга і бібліотека», «Структура книги», «Твої помічники у виборі книги» (каталоги та картотеки бібліотеки), «Самостійний вибір книг в бібліотеці».

Бібліотечні уроки : 6 кл. / Сумська обл. дит. б-ка ім. М. Островського ; склала С. Волік. — Суми, 2000. — 15 с.

Розробки занять на теми: «Вибір книги», «Як читати книгу», «Довідкова література», «Періодичні видання. Як читати газети і журнали».

Бібліотечні уроки: альтернативні теми, інноваційні форми : зб. сценаріїв / Херсон. обл. б-ка для дітей ; уклад. Т. Ликашева. — Херсон, 2002. — 36 с. — (Серія "Академія юного читача". Вип.1).

До збірника увійшли сценарії бібліотечних уроків, розроблені фахівцями Херсонської ОДБ, на наступні теми: «Храм мудрості. Подорож на книгольоті» (урок для 5 кл., присвячений історії книги), «Як вибрати книгу: бібліографічна лоція» (підсумковий урок для учнів 2 кл.), «Гра-подорож у країну Мудрагелію» (підсумковий урок для учнів 6 кл.), «Один день із життя Шерлока Холмса: бібліотечний детектив» (підсумкова гра для учнів 8 кл.), «Ключ від бібліотеки» (гра-конкурс для дітей 12-14 років з перевірки навичок самостійної роботи з книгою).

Библиотеки древние и современные : нескуч. уроки БиблиоЗнайки : [бібл. урок] / Крым. респ. учреждение «Детская библиотека имени В.Н. Орлова» // Шк. б-ка. — 2012. — № 5. — С. 131-132.

Бородіна Н. Я — бібліограф / Н. Бородіна // Шк. б-ка. — 2008. — № 10. — С. 102.

Заняття для учнів старшого шкільного віку у формі конкурсних змагань на знання довідково-бібліографічного апарату, пошуку інформації та відбору літератури за певною темою.

Величко Н. Роль книги в житті людини : бібл. урок для учнів 5-х кл. / Н. Величко // Шк. бібліотекар. — 2012. — № 5. — С. 6-10.

Вострикова Е. «Этика – в Интернет» : бібл. урок о правилах поведения обучающихся в сети Интернет : (5-7-й кл.) / Е. Вострикова // Школ. б-ка. — 2012. — № 9-10. — С. 132-135.

Все про бібліотеку та книгу : бліц-турнір для учнів 8-9 кл. та батьків // Шк. б-ка плюс. — 2009. — № 5. — С. 12-15.

Вяткина Н. Библиотечный теремок / Н. Вяткина // Книжки, нотки и игрушки для Катюшки и Андрюшки. — 2007. — № 6. — С. 45-47.

Бібліотечний урок-екскурсія до бібліотеки для молодших школярів у формі вистави.

Ганжеева В. Библиопутешествие / В. Ганжеева // Шк. б-ка. — 2006. — № 2. — С. 93-94.

Сценарій бібліотечного уроку для учнів початкових класів розкриває правила користування бібліотекою та книгою, знайомить з порядком розстановки книг на полицях відкритого доступу.

Гімбер Ю. Прекрасный скарб — книга / Ю. Гімбер, Т. Винокурова, В. Плавчан // Шк. б-ка. — 2012. — № 7-8. — С. 63-66.

Мета бібліотечного уроку – прищепити любов до книги, залучити дітей молодшого шкільного віку до читання художньої літератури.

Головань Т. «Скажи, що ти читаєш, і я скажу тобі, хто ти» : бібл. урок-захист читацьких формулярів у 7 кл. / Т. Головань // Укр. мова й л-ра в серед. шк., гімназіях, ліцеях та колегіумах. — 2009. — № 1. — С. 26-30.

Демченко Ю. Дом-друг на долгие года: экскурсии по библиотеке : для детей 5-6 лет / Ю. Демченко // Книжки, нотки и игрушки для Катюшки и Андрюшки. — 2012. — № 10. — С. 48-50 ; № 11. — С. 44-46 ; № 12. — С. 42-45.

Цикл занять-вистав для дошкільників та молодших школярів, що в доступній формі розкривають можливості і послуги дитячої бібліотеки, роз'яснюють прості правила поводження з книгою, виховують інтерес до книги та читання.

Довідковий апарат // Шк. б-ка. — 2005. — № 12. — С. 50-51.

Бібліографічний урок-мандрівка для першокласників, що знайомить з структурними підрозділами бібліотеки, дає дітям перші ази пошуку літератури на книжкових полицях.

Долдіна В. Шануймо книгу! / В. Долдіна // Шк. б-ка. — 2009. — № 10. — С. 112-117.

Розробка заходу, присвяченого книзі і читанню, що включає літературне ерудит-лото, мультимедійну гру-подорож про книгу як джерело знань та поради про те, як читати книгу, вести щоденник читання, працювати над текстом художнього твору, виразно читати тощо.

Дондолова Р. Турнир знатоков справочной литературы / Р. Дондолова // Шк. б-ка. — 2007. — № 12. — С. 94-97.

Закріплення бібліотечно-бібліографічних знань учнів 7-9 класів на уміння орієнтуватися у масиві довідкових видань: користуватися енциклопедіями, словниками, довідниками.

Есипенко Л. Информация и способы ее передачи в обществе : библи. урок : (3-й кл.) / Л. Есипенко // Шк. б-ка. — 2010. — № 4. — С. 128-129.

Сценарій бібліотечного уроку про історію появи сучасної книги на основі творів С. Маршака та книги М. Ільїна «Сто тисяч почему».

Євсейчик І. Книга – наш друг і порадник : [сценарій біблі. уроку] / І. Євсейчик, О. Сергієнко // Шк. бібліотекар. — 2012. — № 4. — С. 20-22.

Жданова С. Следствие ведут Колобки : библи. урок-расследование : для детей 7-9 лет / С. Жданова // Книжки, нотки и игрушки для Катюшки и Андрюшки. — 2012. — № 5. — С. 7-10.

У захоплюючій ігровій формі дітям розповідається, як знайти ключ до розкриття різних таємниць всесвіту за допомогою енциклопедичних видань.

Жмур Л. Наші «паперові» друзі / Л. Жмур, Ю. Спащенко // Шк. б-ка. — 2012. — № 3. — С. 98-100.

Бібліотечний урок для учнів 4-6 класів, спрямований на вивчення структури та елементів книжки, визначення її змісту й читацького призначення та розвиток навичок роботи з нею.

Залепа Л. Все про каталоги / Л. Залепа // Шк. б-ка. — 2010. — № 5. — С. 87-89.

Бібліотечний урок про каталоги як основну складову частину довідково-бібліографічного апарату бібліотеки.

Звідки до нас прийшла книга // Шк. б-ка. — 2005. — № 12. — С. 53-58.

Бібліотечне заняття для учнів початкових класів, що присвячене історії книги від найдавніших часів до сьогодення.

Зінорук Т. Знайомство з бібліотекою / Т. Зінорук // Шк. б-ка. — 2011. — № 7. — С. 102.

Бібліотечний урок з ознайомлення учнів 1-2 класів з правилами користування бібліотекою та записом юних читачів до неї.

«Золота криниця мудрості» : робота з енцикл. літературою : інтелект-шоу для учнів 6-7 кл. / Черкас. обл. б-ка для дітей ; підгот. А. Зимовець. — Черкаси, 2006. — 12 с.

Розробка бібліографічної гри на допомогу закріплення знань роботи з довідковою літературою, переважна більшість завдань та конкурсів якої базується на основі популярної багатотомної енциклопедії «Я пізнаю світ».

Ілюстрація в книжці // Шк. б-ка. — 2009. — № 3. — С. 67-68.

Розробка бібліотечного заняття для першокласників, що пояснює значення малюнків для розкриття змісту книжки.

Ілюстрація – книжкове віконце / В. Литвин [та ін.] // Шк. б-ка. — 2011. — № 8. — С. 89-91.

Бібліотечний урок для учнів 3-4 класів, що включає вікторину та зустріч з дитячим художником-графіком видавництва «Веселка» М.С. Пішнкою, присвячений значенню ілюстрації у розумінні змісту книги, ознайомленню з поняттям «графічне мистецтво».

Інформаційна культура особистості : інформ. кейс для бібл. працівників : (цикл занять з попул. ББЗ серед користувачів-учнів 1-4 кл.) / Сумська обл. дит. б-ка ім. М. Островського ; уклад. Т. Бурятова. — Суми : [б. в.], 2012. — 29 с.

Примірний план занять та розробки бібліотечних уроків на теми: «Знайомство з бібліотекою», «Прекрасний скарб - книга», «Структура книжки», «Загадки країни «Чомучляндії»» (бібліотечно-бібліографічний КВК), «Газету читаю, тому все знаю», «Конкурс знавців» (бібліографічна вікторина).

Інформаційна культура особистості : інформ. кейс для бібл. працівників : (цикл занять з попул. ББЗ серед користувачів-учнів 5-9 кл.) / Сумська обл. дит. б-ка ім. М. Островського ; уклад. Т. Бурятова. — Суми : [б. в.], 2012. — 44 с.

Примірний план занять та розробки бібліотечних уроків на теми: «Книга і бібліотека», «Структура книги», «Вибір книг», «Як читати книгу», «Довідкова література», «Періодичні видання. Як читати газети і журнали», «Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки. Система каталогів та картотек», «Краєзнавча картотека».

Інформаційне серце бібліотеки / М. Гайдар [та ін.] // Шк. б-ка. — 2011. — № 5. — С. 118-127.

Добірка бібліотечних уроків для старшокласників про довідково-бібліографічний апарат бібліотеки, зокрема про бібліотечні каталоги, їх значення, види та особливості пошуку, в тому числі і про електронний каталог.

Иванова Н. Известнейшие библиотеки Древнего мира и крупнейшие библиотеки наших дней : урок информ. грамотности / Н. Иванова // Школьн. б-ка. — 2008. — № 8-9. — С. 61-69.

Бібліотечний урок для учнів старшого шкільного віку з вікториною на закріплення знань з поданої теми.

Из глубины веков : нескуч. уроки БиблиоЗнайки : [бібл. урок] / Крым. респ. учреждение «Детская библиотека имени В.Н. Орлова» // Шк. б-ка. — 2012. — № 3. — С. 101-102.

Бібліотечний урок-подорож в історію книги та книгодрукування для дітей молодшого шкільного віку, розроблений колективом Кримської республіканської установи «Дитяча бібліотека ім. В.Н. Орлова».

Как работать со словарями : библи. игры и уроки для 6-9 кл. / сост. Т. Рудишина, Е. Макарова, Л. Ананьева. — М. : Чистые пруды, 2007. — 32 с. — (Б-чка «Первое сентября», серия «Библиотека в школе». Вып. 2).

Караваева Е. Из опыта ведения курса «Информационная культура личности» / Е. Караваева // Школ. б-ка. — 2006. — № 1. — С. 18-24.

Розробка заняття для учнів 7 класів на тему «Алгоритм пошуку інформації за допомогою ДБА бібліотеки. Енциклопедії».

Карпенко Л. Вчимся дискутувати / Л. Карпенко // Шк. б-ка. — 2011. — № 5. — С. 117.

Розробка бібліотечного уроку у вигляді дискусії про значення книги та її роль у самоосвіті і духовному самовдосконаленні особистості.

«Ключі до скарбниці бібліотеки» : бібліогр. гра-практикум для учнів 7-8 кл. // «Сучасна дитяча бібліотека — центр формування бібліотечно-бібліографічної та інформаційної культури учнів» / Чернігів. обл. б-ка для дітей ім. М. Островського. — Чернігів, 2009. — С. 6-7.

Розробка гри на закріплення знань з самостійного вибору книг за допомогою ДБА бібліотеки.

Книга і комп'ютер в інформаційному суспільстві: сучасне і майбутнє : урок-діалог для користувачів-учнів ст. шкіль. віку / Чернігів. обл. б-ка для дітей ім. М. Островського ; підгот. Т. Малеева. — Чернігів, 2003. — 8 с.

Розробка уроку для учнів 8-9 класів.

Книга. Как ее беречь : советы доктора Нервистраничкина : из цикла «Нескучные уроки БиблиоЗнайки» / Крым. респ. учреждение «Детская библиотека имени В.Н. Орлова». — Симф., 2011. — 10 с. — (Информационная культура школьника).

Книги – ключ до знань : першочересень скликає школярів : [добрірка сценаріїв про книгу і бібліотеку] // Розкажіть онуку. — 2012. — № 15-16. — С. 11-18.

Добрірка включає бібліотечне заняття, вистави, вірші, що присвячені роботі бібліотеки, історії створення книги, культурі читання для дітей молодшого шкільного віку.

Коваленко Г. Подаруємо книзі друге життя / Г. Коваленко // Шк. б-ка. — 2011. — № 8. — С. 92-94.

Бібліотечний урок-вистава для молодших школярів, як берегти та ремонтувати книги.

Коваленко Н. Что? Где? Когда?: твои первые словари, энциклопедии, справочники : для детей 8-10 лет / Н. Коваленко // Книжки, нотки и игрушки для Катюшки и Андрюшки. — 2012. — № 9. — С. 20-21.

Бібліографічна гра-конкурс на допомогу оволодінню практичними навичками користування довідковими виданнями.

Козельська Н. З чого зроблена книга / Н. Козельська // Шк. б-ка. — 2011. — № 1. — С. 103-106.

Розробка бібліотечного заняття для молодшого шкільного віку, що знайомить з елементами книги та про те, як ремонтувати книги.

Козельська Н. Ставимо діагноз хворій книзі / Н. Козельська // Шк. б-ка. — 2010. — № 5. — С. 90.

Бібліотечне заняття для учнів 1-4 класів, що спрямоване на виховання бережливого ставлення до книги та вироблення навичок ремонту книг.

Комарова Н. Книжкова родина / Н. Комарова // Шк. б-ка. — 2005. — № 12. — С. 66-67.

Бібліотечний урок-презентація періодичних видань для учнів 1-4 класів з метою формування інтересу до читання дитячих газет і журналів, уміння ними користуватися.

Кохно Е. Однажды в уездном городе / Е. Кохно, М. Белоконева // Шк. б-ка. — 2009. — № 10. — С. 102-107.

Театралізована вистава для учнів старшого шкільного віку про значення книги і бібліотеки в житті людства, про бережливе ставлення до книги та повагу до праці бібліотекаря.

Кривенко Л. Приклучення словаренка / Л. Кривенко // Читаєм, учимся, играєм. — 2005. — № 9. — С. 22-23.

Кузілова Т. Дитяча бібліотека – центр інформаційної роботи : [добірка матеріалів із збірки «Книга творить людину»] / Т. Кузілова, Л. Овдієнко // Шк. б-ка. — 2013. — № 7-8. — С. 26-33.

У добірці представлені розробки занять з інформаційної культури, що проводить Олександрійська ЦМБ для дітей ім. Ю. Гагаріна на теми: «Країна казкова – країна книжкова» (інтегрований бібліотечний урок для учнів 1-4 кл.), «Пригоди на лісовій галявині» (лялькова вистава про бережливе ставлення до книги для учнів 1-4 кл.), «Подорож до витоків книгодрукування» (віртуально-пізнавальна подорож для старшокласників).

Кулик О. Загадки країни «Чомучляндії» / О. Кулик // Шк. б-ка. — 2012. — № 7-8. — С. 59-62.

Підсумковий бібліотечний урок на закріплення знань учнів 4-6 класів про художню, науково-пізнавальну та довідкову літературу.

Кульчицька Т. Книги-всезнайки / Т. Кульчицька // Шк. б-ка. — 2013. — № 3-4. — С. 105-106.

Сценарій бібліотечного уроку для 7-9 класів знайомить з різними видами словників та дає практичні поради, як з ними працювати як в друкованому, так і в електронному вигляді.

Купрієнко Т. Зустріч у Книжковому місті / Т. Купрієнко // Шк. б-ка. — 2013. — № 7-8. — С. 99-100.

Сценарій про правила користування книгою для молодшого шкільного віку.

Ластюк Т. Книга — твій друг! / Т. Ластюк // Шк. б-ка. — 2012. — № 21-22. — С. 100.

Сценарій бібліотечного уроку для учнів 1-4 класів про роль книги в житті людини.

Лозицька А. Як берегти книгу : бібл. урок для учнів 1-4 кл. / А. Лозицька, І. Маслова // Розкажіть онуку. — 2006. — №17-18. — С.55-56.

Лященко Г. Таїнство народження книжки : бібл. година з використанням комп'ютер. презентації / Г. Лященко // Шк. світ. — 2010. — № 10. — С. 18-19.

Інтерактивний захід з конкурсами та ігровими завданнями розповідає про народження книжки, її довгий шлях до книжкової полиці.

Малоед Л. Из истории письма : библи. урок для учащихся 5-6-х кл. / Л. Малоед // *Читаем, учимся, играем.* — 2012. — № 5. — С. 46-53.

Марданова Е. Словари и словарики / Е. Марданова // *Читаем, учимся, играем.* — 2007. — № 8. — С. 67-69.

Бібліотечний урок, присвячений роботі зі словниками для учнів 7-8 класів.

Микитин Т. Запрошуємо першачків до бібліотеки : заоч. шк. бібліотекаря / Т. Микитин // Шк. б-ка. — 2011. — № 7. — С. 32-58.

У статті, що присвячена формам та методам залучення учнів початкової школи до бібліотеки, подано розробки двох бібліотечних уроків на теми: «Правила спілкування з книжкою та гігієна читання» та «Самостійний вибір у бібліотеці».

Морикіт В. Газету читаю, тому все знаю / В. Морикіт // Шк. б-ка. — 2007—. — № 11. — С. 70.

Заняття для 2 класу про дитячі періодичні видання та як правильна їх переглядати та читати.

Морикіт В. Методи самостійної роботи з літературою. Записи про прочитане. Читацькі щоденники / В. Морикіт // Шк. б-ка. — 2007. — № 11. — С. 63.

Конспекти бібліотечних уроків для учнів середнього шкільного віку.

«Найвідоміші бібліотеки Стародавнього світу і найбільші сучасні бібліотеки» : дайджест-довідка до уроку інформ. грамотності : 7-9 кл. // «Сучасна дитяча бібліотека – центр формування бібліотечно-бібліографічної та інформаційної культури учнів» / Чернігів. обл. б-ка для дітей ім. М. Островського. — Чернігів, 2009. — С. 7-12.

Нові інформаційні технології. Система управління базами даних. Електронний каталог : (урок з інформатики та основ біблі.-бібліогр. знань, 11 кл.) // Шк. б-ка плюс. — 2008. — № 21-22. — С. 40-43.

Обертас І. Мандрівка книжковим містом / І. Обертас // Шк. б-ка. — 2007. — № 12. — С. 79-80.

Заняття-презентація про роботу бібліотеки, правила користування бібліотекою та поводження з книгою.

Обертас І. Що ми вибираємо: книга чи комп'ютер? / І. Обертас // Шк. б-ка. — 2007. — № 12. — С. 79-80.

Мета заняття познайомити дітей як з друкованими так і з сучасними джерелами інформації, розкрити їх історію та значення.

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. занять для учнів 1-х кл.) / уклад. А. Авдоніна, С. Дубовик, С. Пасс ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 14 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Знакомство с библиотекой» (екскурсія), «Структура книги» (перше знайомство), «Посвящение в читатели» (театралізоване свято).

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. занять для учнів 2-х кл.) / уклад. А. Авдоніна, С. Дубовик, С. Пасс ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 20 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Как возникла книга», «Путь книги: от каменной до компьютерной», «Структура книги», «Структура книги» (формування навичок самостійного читання на прикладі книжок про природу), «А ты знаешь, почему азбука называется азбукой?» (рукописні книжки).

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. занять для учнів 3-х кл.) / уклад. А. Авдоніна, С. Дубовик, С. Пасс ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 21 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Знакомство с научно-познавательной литературой для младших школьников», «Твои первые энциклопедии» (практичне заняття за сторінками енциклопедій), «Детская энциклопедия «Что такое? Кто такой?», «Периодические издания для младших школьников», «Журналы рассказывают...».

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. занять для учнів 5-х кл.) / уклад. А. Авдоніна ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 18 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Выбор книги в библиотеке», «Путь книги от автора к читателю», «Как читать книгу», «Живи, книжко!» (свято до Тижня дитячого читання).

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. занять для учнів 6-х кл.) / уклад. А. Авдоніна ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 37 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Книга и ее создатели. Структура книги, использование ее аппарата при чтении», «Как читать книгу. Записи о

прочитанном», «Периодические издания, адресованные учащимся среднего возраста», «Книга завжди поруч з нами» (усний журнал).

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. заняття для учнів 7-х кл.) / уклад. А. Авдоніна ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 37 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Каталоги і картотеки бібліотеки», «Як користуватися енциклопедичною і довідковою літературою», «Книги по науке и технике» (як працювати з науково-пізнавальною літературою), «Книги по искусству».

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. заняття для учнів 8-х кл.) / уклад. А. Авдоніна ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 45 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Использование различных типов библиографических пособий при выборе литературы», «Справочно-библиографический аппарат библиотеки», «Все началось с таблички, свитка, бересты...» (гра-змагання), «Учитесь, читайте, размышляйте» (урок-дискусія про книги та читання).

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. заняття для учнів 9-х кл.) / уклад. А. Авдоніна ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 34 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Виникнення бібліотек», «Критическая литература» (як працювати з літературознавчими книжками), «Информина» (залікове учбове заняття з курсу «Основи інформаційної культури»).

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. заняття для учнів 10-х кл.) / уклад. А. Авдоніна ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 22 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Как работать с печатными изданиями: читать книги или работать с ними?», «Первые библиотеки. Александрийская библиотека», «Как создать домашнюю библиотеку» та ігри «Книга – библиотека – читач», «Бібліотечне лото».

Основи інформаційної культури дітей : (прогр. інформ.-бібл. заняття для учнів 11-х кл.) / уклад. А. Авдоніна ; Централіз. система б-к для дітей м. Дніпропетровська. — Д., 2005. — 22 с.

Практичний посібник містить розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Словники – инструмент пізнання світу», «Книга і комп'ютер в інформаційному суспільстві: сучасне і майбутнє», «Одноразовые книги на электронной бумаге» (як з'явилися електронні носії інформації).

Павлівська В. Дім, де живуть книги / В. Павлівська // Шк. б-ка. — 2013. — № 5-6. — С. 88.

Підсумкова конкурс-гра для учнів середнього шкільного віку на знання історії книгодрукування, книги, роботи бібліотеки та уміння самостійно орієнтуватися у виборі літератури.

Пензлем створена краса / Г. Ситник [та ін.] // Шк. б-ка. — 2012. — № 7-8. — С. 32-33.

Розробка бібліотечного уроку про книжкову графіку, її значення для розкриття змісту твору для учнів молодшого та середнього шкільного віку.

Періодика для початкової школи : [добірка сценаріїв бібл. уроків] / Л. Матуріна [та ін.] // Шк. б-ка. — 2011. — № 1. — С. 107-111.

Добірка розробок бібліотечних занять, що розширюють знання учнів 1-4 класів про дитячу періодику, розвивають уміння самостійно читати газети та журнали.

Печникова Н. Словари и справочники – наши добрые друзья о помощники : библ. урок для учащихся 7-8-х кл. / Н. Печникова // Калейдоскоп юбилейных дат. Вып. 2. — М., 2006. — С. 160-165.

Бібліотечний урок у формі гри-конкурсу допоможе дітям оволодіти процесом пошуку матеріалів з довідкових видань.

Пінчук Н. Лабіринти у книжковому морі : бібліогр. гра-змагання для учнів 7 кл. / Н. Пінчук // Шк. б-ка. — 2010. — № 5. — С. 57-61.

Підсумкове інтерактивне заняття на закріплення знань про довідкову літературу, бібліотечний ДБА та навичок користування ними.

Пикало В. Періодичні видання для середнього шкільного віку / В. Пикало // Шк. б-ка. — 2009. — № 1. — С. 84-86.

Бібліотечний урок про те, як читати газети та журнали.

Подоляка В. Бібліотечно-бібліографічні засоби пошуку літератури / В. Подоляка // Шк. б-ка. — 2008. — № 1. — С. 57.

Бібліотечне заняття-знайомство з бібліотечними каталогами для учнів 6-9 класів з вікториною на закріплення знань.

Подоляка В. Твої помічники в навчанні / В. Подоляка // Шк. б-ка. — 2007. — № 12. — С. 92.

Заняття з розширення знань про періодичні видання для учнів середнього шкільного віку.

Подорож до Країни Словникової : [добірка сценаріїв] // Шк. б-ка. — 2011. — № 7. — С. 103-111.

Добірка бібліотечних уроків на вироблення умінь користування словниками різних видів для учнів 7-9 класів.

Подорож у країну словників // Шк. б-ка плюс. — 2008. — № 10. — С. 2-6.

Бібліотечний урок для старшокласників з історії писемності та друкарства з додатком гри-конкурсу «Хто краще? Хто швидше? Хто точніше?» на визначення значення, тлумачення, правопису, перекладу певних слів за допомогою різних словників.

Пригожева В. Путешествие в страну «Почемучляндия» / В. Пригожева // Шк. б-ка. — 2012. — № 21-22. — С. 101-103.

Бібліотечно-бібліографічний KBK для старшокласників на знання довідкової та науково-пізнавальної літератури та правил користування нею.

Притуляк Н. Система каталогів та картотек / Н. Притуляк // Шк. б-ка. — 2013. — № 1-2. — С. 109-110.

Бібліотечний урок для учнів 10-11 класів та студентів на оволодіння вміннями та навичками бібліографічного опису, алгоритмами самостійного пошуку літератури.

Пулінець Т. Поради мудрої тітоньки Сови / Т. Пулінець // Шк. б-ка. — 2012. — № 1. — С. 94-96.

Сценарій бібліотечного заходу, що знайомить дітей 1-4 класів із процесом виготовлення книжок, з правилами поведінки з книгою.

Путешествие по Библиограду : советы БиблиоЗнайки : [бібл. урок] / Крым. респ. учреждение «Детская библиотека имени В. Н. Орлова» // Шк. б-ка. — 2012. — № 1. — С. 93.

Бібліотечний урок для учнів початкових класів про бібліотеку.

Регуш О. Періодичні видання для молодших школярів / О. Регуш // Шк. б-ка. — 2009. — № 2. — С. 59.

Заняття розкриває дітям поняття «періодичні видання», формує інтерес до їх читання.

Ротова Т. Сценарій бібліотечного уроку по структурі книги : [для учнів 3-6 кл.] / Т. Ротова // Новая б-ка. — 2005. — № 7. — С. 43-44.

Руденко Т. Бібліотеки як джерело інформації : інтегр. урок для учнів 11 кл. / Т. Руденко // Шк. світ. — 2005. — № 14. — С. 17-19.

Ружанська Т. Вибір літератури за тематикою : [бібл. урок для старшокласників] / Т. Ружанська // Шк. б-ка. — 2008. — № 10. — С. 91-92.

Розробка уроку з практичними завданнями на пошук документів за певною темою.

Салій В. Алфавітний каталог / В. Салій // Шк. б-ка. — 2008. — № 4. — С. 131.

Бібліотечний урок для старшокласників про абетковий каталог як основний елемент ДБА бібліотеки.

Салій В. Бібліотечні каталоги, їхнє значення і види : бібл. урок для старшокласників / В. Салій // Шк. б-ка. — 2008. — № 12. — С. 52.

Салій В. Бібліотечно-бібліографічна класифікація : бібл. урок для старшокласників / В. Салій // Шк. б-ка. — 2008. — № 10. — С. 96.

Специфіка класифікації документів у бібліотеці, та яке значення для наукової та практичної діяльності людини має класифікація.

Салій В. [Добірка бібліотечних уроків для учнів старшого шкільного віку, присвячених системі бібліотечного обслуговування у бібліотеці та сучасним тенденціям розвитку бібліотек] / В. Салій // Шк. б-ка. — 2007. — № 12. — С. 99-101.

Салій В. Довідковий апарат бібліотеки. Робота з довідковою літературою / В. Салій // Шк. б-ка. — 2009. — № 2. — С. 64.

Запитання різних рівнів для оцінювання знань учнів 7-11 класів за темою.

Серпухова В. Книга — важливе джерело знань / В. Серпухова // Шк. б-ка. — 2009. — № 3. — С. 65-66.

Заняття-гра типу «Поле чудес» для учнів 7-9 класів, що знайомить з загальними відомостями про книгу, основними етапами її створення тощо.

Сугак Л. Там, де живе мудрість... / Л. Сугак, Л. Расскаднікова // Шк. б-ка. — 2011. — № 9. — С. 104-106.

Розробка бібліотечного уроку для учнів 4-6 класів, що розвиває уміння правильно читати книги, користуватися довідковими виданнями і періодикою, виховує культуру читання.

Сухаревська О. Значення книги в житті людини : (бібл. урок для учнів 1-4 кл.) / О. Сухаревська // Почат. шк. — 2009. — № 3. — С. 27-30.

Федоренко Л. Пером начертана мудрість / Л. Федоренко // Школ. б-ка. — 2012. — № 7-8. — С. 67-68.

Заняття для учнів середнього шкільного віку присвячено виникненню писемності та створенню перших рукописних книг.

Хвилями інформаційного океану : [добірка бібл. занять та сценаріїв] // Шк. б-ка. — 2011. — № 10. — С. 112-116.

Цей дивовижний світ книжок : [добірка сценаріїв] // Шк. б-ка. — 2011. — № 4. — С. 129-133.

Добірка сценаріїв бібліотечних уроків на закріплення знань учнів початкової школи, що пов'язані з історією створення бібліотек, та розкривають значення книг та бібліотек у розвитку суспільства.

Чернецька Ольга Володимирівна : «дошка пошани» // Шк. б-ка. — 2013. — № 3-4. — С. 16-22.

В додаток статті про діяльність завідувача інформаційно-бібліографічного відділу Кримської республіканської установи «Дитяча бібліотека імені В. Н. Орлова» увійшли розробки бібліографічних уроків із циклу «Нескучные уроки Библиознайки», що розміщені на сайті бібліотеки на теми: «Библиотеки древние и современные», «Путешествие в книгу» (структура книги).

Черномазова В. Чтобы легко было учиться / В. Черномазова // Шк. б-ка. — 2012. — № 5. — С. 129-130.

Бібліотечний урок на допомогу розвитку умінь учнів старшого шкільного віку розшукувати інформацію, працювати з письмовими текстами, готувати конспекти, реферати тощо.

Черткова Л. Предъявите ваш читательский билет / Л. Черткова // Читаем, учимся, играем. — 2006. — № 3. — С. 18-21.

Бібліографічна гра типу «Як стати мільйонером» на закріплення бібліотечно-бібліографічних знань для учнів 5-6 класів.

Чуча Л. Чомуччині книжки / Л. Чуча // Шк. б-ка. — 2012. — № 7-8. — С. 70.

Бібліотечний урок для учнів середнього шкільного віку на засвоєння поняття «науково-пізнавальна література», визначення її за змістом та залучення до читання.

Шаргар Н. Історія створення книги / Н. Шаргар, Н. Косенко, О. Леськів // Шк. б-ка. — 2012. — № 19-20. — С. 72-76.

Розробка бібліотечного уроку для учнів старшого шкільного віку про історію створення книги від найдавніших часів до наших днів, що включає різні цікаві факти та вікторину з історії виникнення писемності та алфавіту.

Шикуля О. Путешествие в Компьютерленд / О. Шикуля // Читаем, учимся, играем. — 2012. — № 12. — С. 42-44.

Пізнавально-ігровий захід для учнів 4-5 класів про комп'ютер як засіб передачі інформації, його будову, призначення та використання.

Шматоваленко А. Книга — твій друг / А. Шматоваленко // Шк. б-ка. — 2010. — № 5. — С. 83-86.

Добірка запитань до вікторин для закріплення бібліотечно-бібліографічних знань для учнів 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, 9-11 класів.

Аудіовізуальні матеріали

[**Бібліотечні уроки**] [Електронний ресурс] : [добірка матеріалів] / Кіровоград. обл. б-ка для дітей ім. А.П. Гайдара. — Кіровоград, [2010]. — 1 електрон. опт. диск (CD-RW) : зв., кольор. — Назва з диску. — Систем. вимоги: CD-пристрій.

Диск вміщує цикл презентацій «Від рукопису до книги» (бібліотечні уроки для учнів 1-5 кл.) та бібліотечний урок «Структура книги» (для учнів 1-2 кл.).

Як твориться книга [Відеозапис] : відеофільм : для використ. б-ками і шк. — Мультимед. дані (2 файли: 2 344 288 256 байт). — Т. : Підруч. і посіб., [2012?]. — 1 електрон. опт. диск (DVD). — Систем. вимоги: DVD-пристрій.

Документальний фільм, який можна використати при проведенні бібліотечних уроків з даної теми.

Ресурси Інтернет

БiblioЗнайка [Електронний ресурс] : уроки // Крымское республиканское учреждение «Детская библиотека им. В. Н. Орлова» : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.orlovka.crimea.ua/biblioznajka/>. — Назва з екрана.

На сторінці розміщено цикл уроків на теми : «Путешествие по БИБЛИОГРАДУ», «Из глубины веков» (історія книги і книгодрукування), «Библиотеки древние и современные», «Учись быть читателем», «Книга. Как ее беречь», «Путешествие в книгу» (структура книги), «Полезное знакомство с Интернетом», «Основные правила безопасного Интернета, или Как вести себя в Сети».

Бібліотека+Інтернет: уроки інформаційного пошуку [Електронний ресурс] : (за підсумками першого навчального року в рамках пілотного проекту) / Херсон. обл. б-ка для дітей, Центр. дит. б-ка Херсон. ЦБС, шк. б-ка ЗНЗ № 30 м. Херсона ; упоряд. та ред. Н. Ф. Попова ; відп. за вип. А.І. Бардашевська. — Херсон, 2008. — 60 с. : ілюстр. — Режим доступу: <http://www.library.kherson.ua/librarians/images/stories/2008/bibl-uroky-2008.pdf>.

Видання містить розробки занять з інформаційної культури на теми: «Пригоди Книжки» (інтегрований бібліотечний урок для першокласників), «Посвята в читачі» (сценарій підсумкового бібліотечного уроку для першокласників), «Електронна книга» (тренінг в Інтернет-центрі, 2 кл.), «Як вибрати книгу для навчання і цікаву для читання?» (бібліотечний урок, 3 кл.), «Гід в країні Павутинича» (віртуальна «кругосвітка», 4 кл.), «Віртуальне спілкування або Інтернет-етикет» (тренінг в Інтернет-центрі, 5 кл.), «Хто володіє інформацією, той володіє світом» (пошукова експедиція. Підсумковий бібліотечний урок-гра, 5 кл.), «Віртуальна бібліотека: адреса відома» (гар-подорож. Підсумковий урок, 6 кл.), «Електронний каталог, або Як знайти книгу?» (тренінг в Інтернет-центрі, 7 кл.), «Як поводитися з книгою» (пам'ятка читачам-учням 5 кл.).

Бібліотечні уроки-презентації [Електронний ресурс] // Школа – бібліотека – користувач. Кам'янець-Подільська бібліотека загальноосвітньої школи № 15 : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://libraryschool15kamenetzpodolsk.jimdo.com/>. — Назва з екрана.

Добірка бібліотечних уроків-презентацій для дітей початкових класів на теми: «Знайомство з бібліотекою», «Періодичні видання для дітей», «Книга і її складові частини», «Найбільші бібліотеки світу», «Як берегти книгу».

Бібліотечні уроки 1-11 класи [Електронний ресурс] : [прогр. занять та розробки бібл. уроків] / авт. : В. Говрас [та ін.] ; під ред. Л. Горбенко. — [Б. м.], 2008. — 157 с. — Режим доступу: library-gs.at.ua/docs/Metodichni_poslbnik.doc.

До методичного посібника увійшли сценарії занять на теми: «Мандрівка книжковим містом», «Твій друг – книга», «Газети та журнали для дітей» (1 кл.), «Види і типи дитячих книг». «Основні елементи книги», «Як спілкуватися з книгою» (2 кл.), «Періодичні видання для молодших школярів», «Щоб книжка довше жила», «Подорож в країну «Фольклористика»» (3 кл.), «Бібліотека – книжчин дім», «Науково-пізнавальна література для школярів», «Які книги допомагають мені вчитись?» (4 кл.), «Дитячі енциклопедії, довідники, словники», «Історія створення книги», «Щоденник читача» (5 кл.), «Вибір книги», «Періодичні видання. Принцип організації матеріалу і змісту», «Відгук про книгу» (6 кл.), «Довідковий апарат книги», «Енциклопедії – книги, які знають все», «Виникнення книгодрукування в Україні» (7 кл.), «Структура наукової книги». «Писемні пам'ятки України», «Бібліотечно-бібліографічні покажчики, списки рекомендованої літератури» (8 кл.), «Необхідність та

практичність картотек», «Історія виникнення та види каталогів», «Алфавітний і систематичний каталоги» (9 кл.), «Методи самостійної роботи з книгою», «Комп'ютерна бібліотека (інтегрований урок – діалог)», «Бібліографія. Анотація» (10 кл.), «Сучасне комп'ютерне забезпечення в бібліотечній справі», «Твір роздум на одну із тем: «Робота з ДБА шкільної бібліотеки», «Якою я бачу шкільну бібліотеку на сучасному етапі?», «Бібліотеки майбутнього», «Аналіз та обговорення робіт. Висновки. Узагальнення вивченого» (11 кл.).

Бібліотечні уроки [Електронний ресурс] // Кіровоградська міська централізована бібліотечна система : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.sites.google.com/site/kircbs/ценарії/бібліотечні-уроки>. — Назва з екрана.

Добірка матеріалів розділу включає в себе розробки наступних занять: «Книга і комп'ютер в інформаційному суспільстві: сучасне і майбутнє» (урок-діалог для користувачів-учнів старшого шкільного віку), «Ключи к сокровищам библиотеки» (гра-практикум для учнів 7-8 кл.), «Екскурсія в необычный музей» (історія книги та бібліотеки, для учнів 4-5 кл.).

Бібліотечні уроки [Електронний ресурс] // РМО бібліотекарів Мелітопольського району : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://bibliotekar.at.ua/publ/bibliotichni_uroki/2. — Назва з екрана.

На сайті розміщені розробки бібліотечних уроків, які знайомлять школярів з бібліотекою, бібліотечними каталогами та картотеками, існуючою довідковою літературою, історією виникнення та розвитком книгодрукування в Україні, основними елементами, структурою книги та правилами користування нею.

Бібліотечні уроки та тести [Електронний ресурс] // Бібліотека фізико-математичної гімназії № 17 м. Вінниці : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://lib.pmg17.vn.ua/04_02.html. — Назва з екрана.

До уваги вчителів та бібліотекарів пропонується цикл бібліотечних уроків для учнів 1-11 класів : «Про книгу та бібліотеку» (1 кл.), «Періодичні видання для молодших школярів» (2 кл.), «Структура книги» (3 кл.), «Довідково-бібліографічний апарат для молодших школярів» (4 кл.), «Елементи книги» (5 кл.), «Історія створення книги» (6 кл.), «Словники, довідники, енциклопедії» (7 кл.), «Українські енциклопедичні видання» (8 кл.), «Бібліотечно-бібліографічні засоби пошуку літератури. Робота із словниками, довідниками, енциклопедичною літературою» (9 кл.), «Методи самостійної роботи з книгою» (10 кл.), «Словник – інструмент пізнання світу. Науково-популярна і науково-пізнавальна література та форми роботи з нею» (11 кл.).

Библиотечные уроки в презентациях [Электронный ресурс] // Школьные библиотеки города Губахи : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://biblio.ep.perm.ru/lesson.html>. — Назва з екрана.

Бібліотечні уроки-презентації з досвіду роботи шкільних бібліотек м. Губахи (Пермський край, Росія) на теми : «Из истории книги и библиотеки» (5-6 кл.), «Методы конспектирования», «Секреты успешной работы с печатными изданиями» (10-11 кл.), «Слов драгоценные плоды» (історія книги, 5-6 кл.), «Словарь - это вселенная в алфавитном порядке» (9 кл.), «Структура книги» (1-4 кл.) «Первое посещение библиотеки» (1 кл.), «Путешествия по детскому Интернету» (5-9 кл.).

Библиотечные уроки и библиографические игры [Электронный ресурс] // Волгоградская областная детская библиотека : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://www.biblioteka-volgograd.ru/professionalam/bibliotechnye-uroki-i-bibliograficheskie-igry>. — Назва з екрана.

На сторінці сайту представлено бібліографічні ігри: «Спросы у словаря» (гра для учнів 6-7 кл.) та «За далью Даль» (гра за «Толковым словарем живого великорусского языка» В. Даля для учнів 7-9 кл.).

В стране библиотечных уроков [Электронный ресурс] : из опыта работы библиотек области / ред. Л. Духанина ; Томск. обл. дет.-юнош. б-ка. — Томск, 2003. — 25 с. — Режим доступу: http://old.odub.tomsk.ru/elib/metodichki/2003/bibl_teach.

У збірнику подано сценарії бібліотечних уроків співробітників дитячих та юнацьких бібліотек Томської області (Росія) з наступних тем: «Знакомство с библиотекой» (1 кл.), «Из жизни слов» (урок-гра за словниками для учнів 5-6 класів), «Как читать книги, газеты, журналы» (8-9 кл.).

Веб-уроки [Электронный ресурс] : [презентації] // Волинська обласна бібліотека для дітей : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://www.biblioteka.volyn.ua/catalog/web-lessons>. — Назва з екрана.

Бібліотечні уроки-презентації для учнів початкової школи: «Подорож до країни Бібліографії» та «На гостину до книжочкомучок» (довідкова література).

Веб-уроки [Электронный ресурс] // Миколаївська обласна бібліотека для дітей ім. В. Лягіна : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://labinlib.org.ua/ynfo/veb.html>. — Назва з екрана.

Ілюстровані презентації бібліотечних уроків : «Періодичні видання для учнів молодшого шкільного віку. Як з ними працювати?» (2-3 кл.), «Подорож у країну довідників та енциклопедій» (5-6 кл.), «Інформаційні

технології в роботі бібліотеки» 8-9 кл.), «Подорож до країни Бібліографії» (3 кл.), «Твої друзі та помічники – книги» (3 кл.), «Структура книги» (1-2 кл.), «Автори та ілюстратори дитячих книг» (6 кл.).

Информационная грамотность [Електронний ресурс] // Муниципальное автономное общеобразовательное учреждение гимназия № 76 г. Челябинска : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.74-gim76.edusite.ru/p107aa1.html>. — Назва з екрана.

Розділ містить розробки бібліотечних занять та тести на закріплення знань для учнів 4-6 класів. Зокрема, можна ознайомитися з наступними темами: мастер – класс «Разнообразие источников информации. Справочная видео-урок», «Изобретение бумаги», «Книгопечатание на Руси», «Разнообразие источников информации», «История возникновения информационных ресурсов общества», «Пиктография», «Структура книги».

Методическая копилка (сценарии праздников, занятий, библиотечных уроков и т. д.) [Електронний ресурс] : из опыта проведения библи. уроков / Т. Довгаленко, МОУ СОШ № 63 // Районное образовательное сообщество [управления образования администрации Кировского района в г. Красноярске] : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://kiruo.ru/article.asp?id_text=760. — Назва з екрана.

Методичні розробки бібліотечних уроків з наступних тем: «Посвящение в читатели», «Волишебное путешествие», «История создания книги» (1-4 кл.), «Знакомство с библиотекой», «Бережное отношение к книге» (1 кл.), «Справочная литература» (2 кл.), «Выбор книг в библиотеке», «Структура книги» (3 кл.), «Сказка о том, как царь Горох III самым умным стал» (алфавітний та систематичний каталоги, 5 кл.).

Методична скарбничка бібліотечного фахівця [Електронний ресурс] // Славутицька асоціація шкільних бібліотекарів : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://sas1.at.ua/publ/4>. — Назва з екрана.

На сторінці сайту розміщено розробки масових заходів різної тематики, в тому числі на допомогу формуванню інформаційної культури дітей. Зокрема, «Країна, якої немає на карті» (бібліотечний урок – гра-подорож), «Мандрівка на відео уроку» (5 кл.), «Як книга прийшла до нас» (3-4 кл.), «Мандрівка в славнозвісну Мудрагелію» (науково-пізнавальна література для молодших школярів); «Ключ від бібліотеки» (посвячення в читачі); «Книга – дивовижний сад, будинок життя та мудрості» (5-6 кл.) тощо.

Организация школьной библиотеки [Електронний ресурс] // Фестиваль педагогических идей «Открытый урок» : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://festival.1september.ru/articles/subjects/19?page=1>. — Назва з екрана.

Добірка конкурсних робіт учасників Фестивалю педагогічних ідей «Открытый урок» видавничого дому «Первое сентября», що проводиться у Росії з 2003 року. У розділі сайту «Организация школьной библиотеки» представлені розробки різноманітних масових заходів для школярів, в тому числі і бібліотечних уроків.

Основы информационной культуры [Електронний ресурс] // Библиотека-медиаотека : [сайт школьной библиотеки-медиаотеки Лангепасского городского бюджетного учреждения «Средняя общеобразовательная школа № 5»] : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: http://langbibl-media5.ucoz.ru/index/osnovy_informacionnoj_kultury/0-55. — Назва з екрана.

Розробки бібліотечних уроків на основі сучасних технологій пошуку та роботи з інформацією для учнів 1-8 класів, що включають наочні матеріали та презентації. Тематика їх наступна: «Первое посещение школьной видео урок-медиаотеки» (1 кл.), «Первые шаги в информационный мир», «Выбор книг в библиотеке. Структура книги», «Удивительная страна Журналия» (2 кл.), «История носителей информации: от папируса до компьютера», «Общение на расстоянии с помощью писем» (3 кл.), «Исходные понятия курса «Основы информационной культуры», «Русской речи Государь по прозванию Словарь» (4 кл.), модулі «Информация, ее хранение, систематизация и способы передачи» (5 кл.), «Поиск информации. Справочно-библиографический аппарат и информационно-поисковая система библиотеки» (6 кл.), «Работа с информационными ресурсами: поиск и извлечение информации» (7 кл.), «Поиск информации: инструменты информационного поиска» (8 кл.).

Уроки інформаційної грамотності [Електронний ресурс] : [відео урок «Структура книги» для мол. шкіл. віку] // Луганська обласна бібліотека для дітей : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.child-lib.lg.ua/uk/content/uroki-informaciyanoi-gramotnosti>. — Назва з екрана.

Шлях книги від давнини до сучасності [Електронний ресурс] : [відео урок-презентація для 3-5 кл.] // Тернопільська обласна бібліотека для дітей : [веб-сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.odb.te.ua/?menu=info&id=1641>. — Назва з екрана.

Зміст

1. Вступ
2. Теоретичні аспекти інформаційної культури як галузі наукової, освітньої і бібліотечної діяльності
3. Виховання читача нового покоління: сучасні тенденції + досвід (з практики роботи дитячих та шкільних бібліотек)
4. Програми з формування основ інформаційної грамотності дітей у бібліотечному та шкільному середовищі
5. Бібліотечні уроки як засіб розвитку інформаційної компетентності школярів (розробки бібліотечних занять)

Поточний бібліографічний покажчик для вчителів і бібліотекарів
СХОДИНКИ ДО ЗНАНЬ

Укладачі:

КРАСНОЖОН Валентина Михайлівна
КАСЯНЕНКО Оксана Сергіївна
ТУРЧИН Наталія Іванівна
КИСЕЛЬОВА Сніжана Валеріївна

Літературний редактор: Решетняк О. А.
Комп'ютерна верстка: Кійко Н. М.

Підписано до друку 27. 02. 2014 р.
Зам. № 25. Тираж 75 прим.

Видавець та виготовлювач:
НБУ для дітей
Вул. Баумана, 60, м. Київ, 03190
Тел/факс. 400-65-87, тел. 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
mail: library@chl.kiev.ua

Вул. Баумана, 60, м. Київ, 03190
Тел/факс: 400-65-87, тел. 400-05-01, 400-70-91
<http://www.chl.kiev.ua>
[mail: library@chl.kiev.ua](mailto:library@chl.kiev.ua)